

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

27

YASAMA YILI

6

SIRA SAYISI: 413

Giresun Milletvekili Cemal Öztürk ve 106 Milletvekilinin Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/4987) ile Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu ile Plan ve Bütçe Komisyonu Raporları

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
<https://www.tbmm.gov.tr/yasama/komisyon-raporlari>
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• **2/4987 Esas Numaralı Teklifin**

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı	4
- Katılma Yazıları	6
- Genel Gerekçesi	8
- Madde Gerekçeleri	8
• Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu.....	10
• Muhalefet Şerhleri	15
• Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu	22
• Muhalefet Şerhleri	29
• Teklif Metni.....	65
• Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği Metin.....	65

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmaktadır.

Gereğini arz ederiz.

<i>Cemal Öztürk</i> Giresun	<i>Mustafa Ataş</i> İstanbul	<i>Şenel Yediyıldız</i> Ordu
<i>Polat Türkmen</i> Zonguldak	<i>Selim Gültekin</i> Niğde	<i>Selami Altınok</i> Erzurum
<i>Necip Nasır</i> İzmir	<i>Harun Karacan</i> Eskişehir	<i>İbrahim Aydın</i> Antalya
<i>Yücel Menekşe</i> Nevşehir	<i>Ahmet Çolakoğlu</i> Zonguldak	<i>Metin Çelik</i> Kastamonu
<i>Hamdi Uçar</i> Zonguldak	<i>Emine Nur Günay</i> Eskişehir	<i>Mücahit Durmuşoğlu</i> Osmaniye
<i>Selim Yağcı</i> Bilecik	<i>Husret Dinç</i> Hakkari	<i>Ziver Özdemir</i> Batman
<i>Abdulahat Arvas</i> Van	<i>Mehmet Erdoğan</i> Gaziantep	<i>Derya Bakkak</i> Gaziantep
<i>Mehmet Sait Kirazoğlu</i> Gaziantep	<i>Ali Şahin</i> Gaziantep	<i>Vildan Yılmaz Gürel</i> Bursa
<i>Sabri Öztürk</i> Giresun	<i>İsmail Emrah Karayel</i> Kayseri	<i>Ali Özkaya</i> Afyonkarahisar
<i>Emrullah İşler</i> Ankara	<i>İffet Polat</i> İstanbul	<i>Bekir Kuvvet Erim</i> Aydın
<i>Tahir Akyürek</i> Konya	<i>Ahmet Berat Çonkar</i> İstanbul	<i>Yasin Uğur</i> Burdur
<i>Yavuz Ergun</i> Niğde	<i>Mustafa Kendirli</i> Kırşehir	<i>Selman Oğuzhan Eser</i> Karaman
<i>Ravza Kavakcı Kan</i> İstanbul	<i>Emine Zeybek</i> Kocaeli	<i>Cemil Yaman</i> Kocaeli
<i>İlyas Şeker</i> Kocaeli	<i>Ramazan Can</i> Kırıkkale	<i>Semra Kaplan Kıvrırcık</i> Manisa
<i>Recep Özel</i> Isparta	<i>Nevzat Ceylan</i> Ankara	<i>Arzu Aydın</i> Bolu

<i>Süleyman Karaman</i> Erzincan	<i>Fatih Süleyman Denizolgun</i> İstanbul	<i>Kadir Aydın</i> Giresun
<i>Recep Uncuoğlu</i> Sakarya	<i>Çiğdem Erdoğan Atabek</i> Sakarya	<i>Mustafa Arslan</i> Tokat
<i>Mustafa Savaş</i> Aydın	<i>Semiha Ekinci</i> Sivas	<i>Çiğdem Koncagül</i> Tekirdağ
<i>Ceyda Çetin Erenler</i> Kütahya	<i>Gülây Samancı</i> Konya	<i>Mehmet Ali Cevheri</i> Şanlıurfa
<i>Bayram Özçelik</i> Burdur	<i>Erol Kaya</i> İstanbul	<i>Rümeysa Kadak</i> İstanbul
<i>Mehmet Yavuz Demir</i> Muğla	<i>Ali Cumhuri Taşkın</i> Mersin	<i>Atilla Ödünç</i> Bursa
<i>Osman Boyraz</i> İstanbul	<i>Feyzi Berdibek</i> Bingöl	<i>Fuat Köktaş</i> Samsun
<i>Oğuzhan Kaya</i> Çorum	<i>İsmail Kaya</i> Osmaniye	<i>İbrahim Yurdunuseven</i> Afyonkarahisar
<i>Yusuf Beyazıt</i> Tokat	<i>Orhan Kırçalı</i> Samsun	<i>Yusuf Başer</i> Yozgat
<i>Abdullah Nejat Koçer</i> Gaziantep	<i>Meliha Akyol</i> Yalova	<i>Kemal Çelik</i> Antalya
<i>Mehmet Ali Çelebi</i> İzmir	<i>İsmail Bilen</i> Manisa	<i>Murat Baybatur</i> Manisa
<i>Ahmet Hamdi Çamlı</i> İstanbul	<i>Muhammet Balta</i> Trabzon	<i>Ahmet Tan</i> Kütahya
<i>Fehmi Küpçü</i> Bolu	<i>Yaşar Kırkpınar</i> İzmir	<i>Şirin Ünal</i> İstanbul
<i>Ekrem Çelebi</i> Ağrı	<i>Yavuz Subaşı</i> Balıkesir	<i>Mehmet Ali Özkan</i> Manisa
<i>Uğur Aydemir</i> Manisa	<i>Metin Gündoğdu</i> Ordu	<i>Eyüp Özsoy</i> İstanbul
<i>Zafer Işık</i> Bursa	<i>İsmail Ok</i> Balıkesir	<i>Mustafa Demir</i> İstanbul
<i>Abdullah Güler</i> İstanbul	<i>Hasan Turan</i> İstanbul	<i>Fehmi Alpay Özalan</i> İzmir

<i>İbrahim Aydemir</i> Erzurum	<i>Cemal Bekle</i> İzmir	<i>Metin Yavuz</i> Aydın
<i>Hacı Ahmet Özdemir</i> Konya	<i>Jülide Sarıeroğlu</i> Adana	<i>Halis Dalkılıç</i> İstanbul
<i>Zülfü Tolga Ağar</i> Elazığ	<i>Adnan Günnar</i> Trabzon	<i>Ahmet Çakır</i> Malatya
<i>Bahar Ayvazoğlu</i> Trabzon	<i>Salih Cora</i> Trabzon	

KATILMA YAZILARI

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIğINA

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına 06/03/2023 tarihinde sunulan 2/4987 Esas Numaralı Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi' ne imza sahibi olarak katılmak ister, bilginize arz ederim.

07/03/2023

Sena Nur Çelik

Antalya

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIğINA

Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine katılıyor, imzamı koyuyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

7.3.2023

Jülide İskenderoğlu

Çanakkale

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIğINA

2/4987 esas numaralı “Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” ne imzamı koyuyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

07.03.2023

Emine Sare Aydın

İstanbul

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi için imzamı atıyorum.

Gereğini arz ederim.

07/03/2023

Niyazi Güneş

Karabük

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi için imzamı atıyorum.

Gereğini arz ederim.

07/03/2023

Cumhur Ünal

Karabük

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/4987 Esas Numaralı Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması İle Kamu Finansmanı Ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi'ne imzamı koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

İsmail Güneş

Uşak

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYONLAR (2/4987)	
ESAS	Plan ve Bütçe Komisyonu
TALİ	Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu

GENEL GEREKÇE

06.02.2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli yaşanan ve 11 ilde yaklaşık 110 bin kilometre karelik alanı etkileyen depremler bölgede ciddi yıkıma sebep olmuştur. Ülkemizin son yüzyılda yaşadığı en büyük deprem felaketi olan ve asrın felaketi olarak nitelendirilen bu büyük afet sonucunda binlerce bina yıkılmış ve onbinlerce bina kullanılamaz hale gelmiştir.

Deprem bölgesinde ve çevresinde güvenli yerleşim yerleri inşa etmeye yönelik çalışmalara başlanmış olup söz konusu çalışmalar için gerekli kaynağın sağlanması, yönetilmesi ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına aktarılması amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı tüzel kişiliği haiz Afet Yeniden İmar Fonu kurulması amaçlanmaktadır.

Teklif ile doğal afetler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlardaki plan, yapım ve benzeri her türlü imar işleri, altyapı ve üstyapı çalışmaları için kaynak sağlanması öngörülmektedir. Bu çerçevede her nevi nakdi bağış, yardım, hibe, bütçeye konulacak ödenek ile yurtiçi ve yurtdışı piyasalardan sağlanacak finansman ve kaynaklar Afet Yeniden İmar Fonu'nda bir araya getirilerek ilgili proje ve harcamalar için kamu kurum ve kuruluşlarına aktarılacaktır. Deprem sonrası şehirlerimizin hızla ayağa kalkabilmesini temin için kurulacak Afet Yeniden İmar Fonu şeffaf bir yönetim ile işleyecek ve afet sonrası iyileştirmeler için uzun vadeli kaynak sağlayacaktır.

Afet Yeniden İmar Fonu Hazine ve Maliye Bakanı başkanlığında; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Tarım ve Orman Bakanı, İçişleri Bakanı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanı ile Strateji ve Bütçe Başkanından oluşan Yönetim Kurulu tarafından yönetilecektir. İlgili bakanlıkların katılımıyla gerekli altyapı ve üstyapı çalışmalarının koordinasyon içerisinde hızlı ve etkili bir biçimde yapılabilmesi sağlanacaktır.

Teklif kapsamında Fonun yönetimi, kaynakları, denetimi ve finansmanına ilişkin hususlar ile Fona sağlanan muafiyet ve istisnalar belirlenmektedir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti adına sağlanan ve sağlanacak dış finansmanın Afet Yeniden İmar Fonuna ve genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri dışında kalan kamu kurum ve kuruluşlarına karşılıksız tahsis edilebilmesi amacıyla Hazine ve Maliye Bakanına yetki verilmektedir. Afet Yeniden İmar Fonu ile doğal afetlerden etkilenen bölgelerdeki yıkımların telafi edilmesi ve yerleşim yerlerinin altyapısıyla yeniden imarı çalışmalarına kaynak sağlanmasının hızlandırılması amaçlanmaktadır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Madde ile Kanunun amacı ve kapsamı belirlenmektedir.

Madde 2- Madde ile tüzel kişiliği haiz Afet Yeniden İmar Fonunun kuruluşu ve bağlı olduğu bakanlık düzenlenmektedir.

Madde 3- Madde ile Fonun yönetim kurulu üyeleri, yönetim kurulunun yetki ve görevleri, Fon kaynaklarının değerlendirilmesi ve sekreteryaya hizmetlerinin yerine getirilmesine yönelik hususlar düzenlenmektedir. Ayrıca Fonun yapısı ve işleyişine ilişkin usul ve esasların Fon tarafından çıkarılacak yönetmelik ile belirleneceği belirtilmektedir.

Madde 4- Madde ile Fonun kaynakları belirlenmekte ve Fona gerek iç ve gerekse dış piyasalardan finansman sağlanması imkânı tanınmaktadır.

Madde 5- Madde ile Yönetim Kurulu tarafından karar verilen projeler için Fondan harcama programı kapsamında ve gerçekleştirmelere bağlı olarak kurum ve kuruluşlara kaynak aktarılması, aktarılan

kaynağın ilgili idare bütçesi ile ilişkilendirilmek üzere gelir ve ödenek kaydedilmesi ve yılı içinde harcanmayan kısımların ertesi yıla devredilmesine ilişkin hususlar düzenlenmektedir. Bu kapsamda gerçekleştirilecek iş ve işlemlere ilişkin usul ve esasları belirleme yetkisi ise Cumhurbaşkanlığına verilmektedir.

Madde 6- Fon, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu çerçevesinde Sayıştay denetimine tabi olmakla birlikte madde ile Fonun bağımsız denetim standartlarına uygun olarak da denetlenmesi düzenlenmektedir. Ayrıca Fon kaynakları ve aktarımlarına ilişkin mali verilerin düzenli olarak kamuoyuyla şeffaflık ilkesi doğrultusunda paylaşılacağı belirtilmekte ve idarelerden bilgi ve belge temini için yetki alınmaktadır.

Madde 7- Madde ile Fonun vergi, harçlar ve diğer mali yükümlülüklerden muafiyet ve istisnalarına ilişkin hükümlere yer verilmektedir. Ayrıca, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerince Fona yapılan nakdî bağış ve yardımların tamamının gelir veya kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde gösterilmek şartıyla beyan edilen gelirden veya kurum kazancından indirebileceği yönünde düzenleme yapılarak Fona bağış yapılması vergisel açıdan da desteklenmektedir.

Madde 8- Madde ile 4749 sayılı Kanuna eklenen ek 7 nci maddenin birinci fıkrası ile Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından Türkiye Cumhuriyeti adına sağlanan dış finansmanın Afet Yeniden İmar Fonuna karşılıksız olarak tahsis edilebilmesi amacıyla Hazine ve Maliye Bakanına yetki verilmektedir.

Maddenin ikinci fıkrası ile herhangi bir dış finansman kaynağının özellikle genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri dışında kalan 4749 sayılı Kanun kapsamındaki herhangi bir kurum ve kuruluşa finansman sağlaması durumunda dış finansmanın bahse konu kurum veya kuruluşa tahsis edilebilmesi amacıyla Hazine ve Maliye Bakanına yetki verilmektedir.

Madde 9- Yürürlük maddesidir.

Madde 10- Yürütme maddesidir.

Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu

09.03.2023

Esas No: 2/4987

Karar No: 13

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/4987 esas numaralı “Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi” Komisyonumuzun 08.03.2023 tarihinde yapılan toplantısında tali komisyon olarak görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığına sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygıyla arz olunur.

1. Giriş

Giresun Milletvekili Cemal ÖZTÜRK ile 112 milletvekili tarafından 06/03/2023 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan 2/4987 esas numaralı “Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi”, Başkanlıkça aynı tarihte esas komisyon olarak Plan ve Bütçe Komisyonuna, tali komisyon olarak Komisyonumuza havale edilmiştir.

Teklif, Komisyonumuzun 08/03/2023 tarihli toplantısında, teklifin ilk imza sahibi Giresun Milletvekili Cemal ÖZTÜRK; Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı; Hazine ve Maliye Bakanlığı; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı temsilcilerinin katılımlarıyla görüşülmüştür.

2. Teklifin İçeriği

Teklifin gerekçesi ve metni incelendiğinde Teklifte,

- Doğal afetler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlarda; imar, altyapı ve üstyapı çalışmaları için gerekli kaynağın sağlanması, yönetilmesi ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlara aktarılması amacıyla Afet Yeniden İmar Fonu kurulmasının öngörüldüğü,

- Fonun yedi kişilik Yönetim Kurulunun, Hazine ve Maliye Bakanı başkanlığında; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Tarım ve Orman Bakanı, İçişleri Bakanı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanı ile Strateji ve Bütçe Başkanından oluştuğu,

- Fondan kaynak aktarımı yapılacak projelerin, aktarılabacak kaynak tutarının ve harcama programlarının yönetim kurulu tarafından belirleneceği,

- Fonun kaynaklarının; yurt içi ve yurt dışı kaynaklı nakdi bağış, yardım, hibe ve krediler; bütçeye bu amaçla konulacak ödenek; Fon tarafından kurum ve kuruluşların mevzuatındaki her türlü kısıtlamalardan muaf tutularak yurt içi ve yurt dışı sermaye ve para piyasalarından sağlanan finansman ve kaynaklardan oluştuğu,

- Yönetim Kurulu tarafından karar verilen projeler için harcama programı kapsamında ve gerçekleştirmelere bağlı olarak ödenmek üzere Fondan, Yönetim Kurulunun onayı ile ilgili kurum ve kuruluşlara kaynak aktarılacağı; bu şekilde aktarılan tutarların genel bütçe kapsamındaki idareler için genel bütçeye, diğer idareler için ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının bütçesine gelir kaydedileceği,

- Fonun, bağımsız denetim standartlarına uygun olarak denetleneceği, Fon kaynakları ve bu kaynakların aktarılmasına ilişkin mali verilerin, en geç üçer aylık dönemler itibarıyla kamuoyuyla paylaşılacağı,

- Bu çerçevede, kaynak aktarılan idarelerin gerekli her türlü bilgi ve belgeyi sağlamakla yükümlü olacağı, Fon üzerinde 6085 sayılı Sayıştay Kanunu kapsamında denetimin mümkün olduğu,

- Fonun faaliyetleri dolayısıyla yapılan işlemler ve düzenlenen kâğıtların damga vergisi ve harçlardan; kendisine yapılan bağış ve yardımlar veraset ve intikal vergisinden; Fonun faaliyetleri ile ilgili işlemler banka ve sigorta muameleleri vergisinden; kaynak kullanımını destekleme fonuna yapılacak kesintilerden istisna tutulduğu,

- Fona yapılan nakdi bağış ve yardımların tamamı, gelir veya kurumlar vergisi matrahının tespitinde, gelir veya kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilmek şartıyla beyan edilen gelirden veya kurum kazancından indirilebileceği,

- Doğal afetler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlarda imar, altyapı ve üstyapı çalışmaları için Türkiye Cumhuriyeti adına sağlanan dış finansmanın, Afet Yeniden İmar Fonuna karşılıksız tahsis etmeye Hazine ve Maliye Bakanının yetkili olduğu,

- Herhangi bir dış finansman kaynağının, aynı amaç doğrultusunda, genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri dışında kalan ve bu kanun kapsamında yer alan kurum ve kuruluşlara münhasıran kullanılacağı dış finansmanı ilgili kurum ve kuruluşlara karşılıksız tahsis etmeye de yine Hazine ve Maliye Bakanının yetkili olduğu hususları hükme bağlanmıştır.

3. Komisyon Görüşmeleri

Komisyonumuz toplantının başında, İktüzüğün 23'üncü maddesi kapsamında aldığı karar gereğince; Kanun Teklifinin tümü üzerinde değerlendirme yapılmasını, maddeler hakkında görüşlerin bu kapsamda ifade edilmesini kararlaştırmıştır.

Teklifin ilk imza sahibi Giresun Milletvekili Cemal ÖZTÜRK tarafından özetle,

- Teklifin, bir doğal afet sonrasında "rehabilitasyon" ya da "iyileştirme" amacıyla yapılacak çalışmalara yönelik olduğu,

- Teklifle, doğal afetler sonrasında afet bölgesi ilan edilen alanlarda imar alt yapı ve üst yapı çalışmaları için gerekli kaynağın sağlanması, yönetilmesi ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına aktarılması amacıyla tüzel kişiliği haiz afet yeniden imar fonunun kurulmasının öngörüldüğü,

- Fonun kuruluş amacının, özellikle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarca taahhüt edilen yardım ve desteklerin tek bir elden takibi ve yönetimi olduğu,

- Fonun yönetim ve faaliyetlerine ilişkin usul ve esasların belirlendiği,

- Fonun, Hazine ve Maliye Bakanı başkanlığında, ilgili diğer Bakanlar ve Strateji ve Bütçe Başkanının katılımıyla oluşacak yönetim kurulu tarafından yönetileceği,

- 2001 yılında yapılan yasal değişiklikle tüm fonların kapatıldığı, halihazırda deprem bölgesindeki harcamaların AFAD acil durum özel hesabından; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının kentsel dönüşüm hesabından, kamu yatırımlarının onarılması veya yeniden yapılması faslından yapıldığı ifade edilmiştir.

Teklif üzerinde milletvekilleri tarafından özetle,

- Yapı mevzuatı anlamında herhangi bir eksikliğin söz konusu olmadığı, afet hazırlığı ve risk yönetimi konusunda ciddi bir eksikliğin bulunduğu,

- Kurulması teklif edilen fonun adının ifade yönünden gözden geçirilmesi gerektiği,

- Fon kaynaklarının yıkılmış yapılar mı yoksa kentsel dönüşüm için mi kullanılacağı konusunda madde metinlerinde net bir açıklama bulunmadığı,

- Fon yönetim kurulunda Sağlık ve Milli Eğitim Bakanlarının bulunmasının yerinde olacağı,

- Fonun şeffaflığı ve denetimiyle ilgili tereddütlerin olduğu,

- TOKİ tarafından inşa edilecek deprem konutlarının bedellerinin yüksek olduğu, her ne kadar bu bedelin % 40'ının vatandaşlar tarafından 20 yıl sürede ödenecek olsa dahi, özellikle alt gelir grubundakilerin ödeme güçlüğü yaşayabilecekleri,

- Az hasarlı binaların onarılması ve güçlendirilmesi için yapılacak harcamaların dahi günümüz şartlarında önemli miktarları bulduğu,

- TOKİ tarafından günümüze kadar yapılan bir milyondan fazla konutun çok az bir bölümünün Kahramanmaraş merkezli depremden etkilenen illerde bulunduğu,

- Deprem sonrası arzda yaşanan kaymaların koordinatları ciddi oranda saptırıldığı, bunun mülkiyet sorunlarını beraberinde getireceği, bu kaymalarla ilgili kodlama çalışmasının bir an önce yapılması gerektiği,

- Fay hatlarına yakın yerlerde konumlanmış yerleşim yerlerinin güvenli yerlere taşınması gerektiği,

- Betonarme yapılara alternatif yapı türlerinin -çelik, prefabrik- geliştirilmesi gerektiği, bu yapı türlerinin özellikle kamu yapılarında kullanılmasının, afet sonrası kriz yönetiminde etkin rol alması gereken hastane, belediye, arama kurtarma gibi binaların ayakta kalmasını sağlayacağı,

- Ülke genelinde çok katlı binaların fazla miktarda olduğu, bu binaların hepsinin ivedi olarak gözden geçirilmesi ve ihtiyacı olan binaların dayanıklılığının artırılması gerektiği,

- Kahramanmaraş merkezli depremden etkilenen yerleşim yerlerinde az katlı, eski binalarda; yüksek katlı olsa dahi zemini uygun, mühendislik hizmeti almış ve inşasında esaslı bir hata olmayan binalarda yıkım yaşanmadığı,

- Son yıllarda yapılan değişikliklerle parsel bazlı imar revizyonlarının ada bazlıya çevrilmesinin imar planlarına yapılan müdahaleleri sınırladıysa da mevzuat değişikliğinden önceki plan müdahalelerinin deprem yıkımlarında önemli yer tuttuğu,

- Kentsel dönüşümün rant amaçlı olmaması gerektiği,

- 1999 depremi sonrasında çıkarılan düzenlemeler doğrultusunda inşa edilen binaların çok az bir kısmının yıkıldığı, bu düzenlemeler öncesi inşa edilen yapılarda nervürlü demir kullanılmadığı, zemin etüdü yapılmadığı, statik hesaplarının el yordamıyla yapıldığı, düzensizlik hesaplarının bulunmadığı, bu yapılarda hazır beton kullanılmadığı,

- Deprem konutu inşa edilecek alanların aceleyle seçildiği şeklindeki eleştiriler bulunduğu, oysa bu alanların daha önceden tespiti, zemin etüdü yapılmış alanlar olduğu ifade edilmiştir.

Kurulacak fonun şeffaflığı ve denetimine ilişkin sorular üzerine ilk imza sahibi, Giresun Milletvekili Cemal ÖZTÜRK tarafından;

- Fonun, doğal afetler sonrası afet bölgesi ilan edilecek alanlarda kullanılacağı,

- Fonun, bağımsız denetim standartlarına uygun olarak denetlenecek olmasının Sayıştay denetimini ortadan kaldırmadığı, kamu kurumu olan Fonun, 6085 sayılı Sayıştay Kanunu kapsamında denetime tabi olduğu, bağımsız denetimin bu denetime ek olarak getirildiği,

- Fondan kurumlara aktarılacak kaynakların 3 aylık dönemlerde kamuoyuyla paylaşılacağı belirtilmiştir.

4. Teklife İlişkin Kabuller

İçtüzüğün 23'üncü maddesi kapsamında alınan karar gereğince, maddelerin teşkilatlanma ve mali konulara ilişkin olması nedeniyle maddeler üzerinde görüşme açılmamış; Teklifin geneli üzerinde görüşme yapılarak varsa maddeler üzerindeki görüşler bu kapsamda ifade edilmiştir. Görüşmeler tamamlandıktan sonra, Teklif aynen benimsenmiş ve uygun görüşle esas komisyona bildirilmesi oyçokluğuyla kabul edilmiştir.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Tahir Akyürek</i>	<i>Metin Yavuz</i>	<i>Jülide İskenderoğlu</i>
Konya	Aydın	Çanakkale
Kâtip	Üye	Üye
<i>Burhan Çakır</i>	<i>Mahmut Celadet Gaydalı</i>	<i>İbrahim Halil Oral</i>
Erzincan	Bitlis	Ankara
	(Son oylamada bulunamadı, muhafelet şerhimiz vardır)	(Son oylamada bulunamadı, muhafelet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Ertunç Erkan Balta</i>	<i>Hüseyin Yıldız</i>	<i>İsmet Tokdemir</i>
Artvin	Aydın	Hatay
	(Son oylamada bulunamadı, muhafelet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Gökan Zeybek</i>	<i>Hayrettin Nuhoğlu</i>	<i>Hulusi Şentürk</i>
İstanbul	İstanbul	İstanbul
(Son oylamada bulunamadı, muhafelet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	
Üye	Üye	Üye
<i>Mustafa Demir</i>	<i>Şamil Ayrım</i>	<i>Necip Nasır</i>
İstanbul	İstanbul	İzmir
Üye	Üye	Üye
<i>Hasan Baltacı</i>	<i>İlyas Şeker</i>	<i>Ahmet Erbaş</i>
Kastamonu	Kocaeli	Kütahya
(Son oylamada bulunamadı, muhafelet şerhimiz vardır)		
Üye	Üye	Üye
<i>Baki Şimşek</i>	<i>Mürsel Alban</i>	<i>Recep Uncuoğlu</i>
Mersin	Muğla	Sakarya
	(Muhalefet şerhimiz vardır)	
Üye		Üye
<i>Ulaş Karasu</i>		<i>Hamdi Uçar</i>
Sivas		Zonguldak
(Muhalefet şerhimiz vardır)		

MUHALEFET ŞERHİ

2/4897 esas numaralı Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi 8/3/2023 tarihinde Tali Komisyon olan Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu'nda görüşülmüştür.

Teklifle, Afet Yeniden İmar Fonu kurulması ve bu yolla 6 Şubat 2023 günü merkez üssü Kahramanmaraş Pazarcık ve Ekinözü ilçeleri olan 7.7 Mw ve 7.6 Mw. büyüklüğündeki depremden etkilenen, Cumhurbaşkanı Kararıyla genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlarda imar, altyapı ve üstyapı gerekli kaynağın sağlanması, yönetilmesi ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına aktarılması amaçlanmaktadır.

Resmi rakamlara göre 6 Şubat'ta meydana gelen iki büyük depremde 46 bin 104 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, yüz bini aşkın vatandaşımız yaralanmıştır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü tarafından açıklanan 23 Şubat 2023 tarihli deprem raporuna göre; Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye, Şanlıurfa'dan oluşan 11 ildeki bağımsız bölüm hasar tespiti aşağıdaki gibidir.

Yıkık Bağımsız Bölüm	84 bin 915
Acil Yıkılması Gereken Bağımsız Bölüm	49 bin 915
Ağır Hasarlı Bağımsız Bölüm	391 bin 174
Yıkık, Acil Yıkılması Gereken, Ağır Hasarlı Toplam Bölüm Sayısı	525 bin 965

Tabloda görüldüğü üzere toplam 525 bin 965 bağımsız bölüm "yıkık, acil yıkılması gereken, ağır hasarlı" olarak tespit edilmiştir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, yapılan incelemeler neticesinde orta hasarlı olduğu tespit edilen yapıların da yıkılacağını açıklamasının ardından 11 ilde yeniden yapılması gereken bağımsız bölüm sayısı 670 bin 811 olarak tespit edilmiştir. Yapılan maliyet çalışmaları neticesinde bölgede sadece yeniden yapım işinin bütçeye maliyetinin, 1 trilyon Türk Lirası'nın üzerinde olacağı tahmin edilmektedir. Oluşan hasar ve depremin etkilediği bölge düşünüldüğünde kurulacak bir fonla değil devletin bütün kademelerinin deprem bölgesine aktarılması gerekmektedir.

Ülkemiz birinci derecede deprem kuşağında yer almaktadır. 2020 yılında Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı'nın (AFAD) Kahramanmaraş ili için hazırlamış olduğu İl

Risk Azaltma Planı'nda (İRAP) yer alan bulgular bölgenin büyük bir deprem tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu ve kentin yapı stoku ve zemin etüdünün yetersiz olduğunu gözler önüne sermiş olmasına rağmen meydana gelen deprem için yeterli önlem alınmamış, kaynak aktarılmamıştır. Bu nedenle Afet Yeniden İmar Fonu'nun hali hazırda deprem meydana gelmemiş ancak uzmanlar tarafından deprem tehlikesiyle karşı karşıya olan Sakarya, Kocaeli, Yalova, Tekirdağ, İstanbul, Çanakkale ve Bursa'dan oluşan Marmara hattı, Aydın ve Denizli hattı, Manisa ve Akhisar hattı ve Muğla ili Milas hattındaki riskli yapının iyileştirilmesi ile ilgili de finansman, kaynak ve imar çalışmalarında bulunması gerekmektedir. Afet sonrası yeniden imar kadar afet öncesi de riskli alanların iyileştirilmesi ve imarı hayati önem taşımaktadır.

Kanunla kurulması amaçlanan Afet Yeniden İmar Fonu'na Hazine ve Maliye Bakanı'na başkanlık yapmakta, Fonun Yönetim Kurulu Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Tarım ve Orman, İçişleri ve Ulaştırma ve Altyapı Bakanları ile Strateji ve Bütçe Başkanından oluşmaktadır. Yönetim Kurulu'na, fondan kaynak aktarımı yapılacak projeleri, aktarılacak kaynak tutarını ve harcama programlarını belirleme yetkisi verilmektedir. Afet Yeniden İmar Fonu'nun 6085 sayılı Sayıştay Kanununun 4/1-ç bendi çerçevesinde Sayıştay denetimine tabi olmakla birlikte ayrıca bağımsız denetim standartlarına uygun olarak da denetlenmesi öngörülmektedir. Ancak; fon ve vakıf gibi kuruluşlarında denetim mekanizmalarının yetersiz kaldığı komisyonumuzca da tecrübe edilmiştir. Bayındır, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu'nda kabul edilen daha sonra TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilerek yasalaşan Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı, kuruluşunun ardından gerçekleşen denetimler, komisyona sunulan denetim raporları yetersiz kalmış, ajans eliyle toplanan paranın kullanımı hakkında komisyon üyeleri yeterince bilgilendirilmiştir. 11 ili ve 13 milyon vatandaşımızın yaşadığı bölgenin yeniden imarının finansmanını üstlenmesi planlanan Afet Yeniden İmar Fonu'nun şeffaflığı ve hesap verebilirliğinin sağlanması komisyon adına elzemdir.

Gökân Zeybek
İstanbul

Mürsel Alban
Muğla

Hasan Baltacı
Kastamonu

İsmet Tokdemir
Hatay

Ulaş Karasu
Sivas

Hüseyin Yıldız
Aydın

MUHALEFET ŞERHİ

GENEL DEĞERLENDİRME

Maraş Pazarcık ve Elbistan merkezli 11 ilde büyük bir yıkıma neden olan deprem Türkiye'nin yaşadığı acı tecrübelerle rağmen depreme karşı hiçbir hazırlık yapmadığını bir kez daha göstermiştir. Tayyip Erdoğan liderliğindeki AKP iktidarlarının 21 yılı geçen iktidarları boyunca siyasetlerini finanse ettikleri başlıca alan inşaat sektörü olmuş, bu alanda büyük rant projelerine imza atılmıştır.

Türkiye son 60 yıldır iç göçün durmadığı sayılı ülkelerden biridir. Ne ilginçtir ki, bu olgu ülkenin sosyo-ekonomik sorunları tartışılırken en az değinilen ve çözüm önerilen bir konudur. Türkiye'nin genel nüfus artışı son yıllarda durağanlaşma niteliği göstermekle birlikte hâlâ yüksektir ve yıllık binde 13 düzeyinde seyretmektedir. Ancak iç göç nedeniyle Marmara, Akdeniz ve İç Anadolu bölgelerindeki şehirleşme nüfus oranları hemen her dönemde Türkiye ortalamasının üzerinde bulunmaktadır. Türkiye'de şehirleşme oranları 1965'den günümüze sürekli artış göstererek, %30,8'den, %75'e yükselmiş, bu süre içerisinde şehirlerdeki toplam nüfus yaklaşık 2,5 misli artmıştır. Şehirleşmedeki denetimsiz ve plansız büyüme, barınma hakkının bir yatırım aracı haline getirilmesiyle niteliksiz hale gelmiştir.

Depremler dünyanın bir gerçekliği olarak olağan ve beklenen bir doğa olayıdır. Fakat Türkiye'de niteliksiz ve kaçak yapı stoku, yanlış yer seçimi ve planlama kararları, imar afları, olumsuz sosyo-ekonomik koşullar, afet kültürünün ve farkındalığının gelişmemiş olması gibi nedenlerle olağan bir doğa olayı büyük bir felakete dönüşmekte, ortaya çıkan can ve mal kayıpları ile bir insanlık trajedisi yaşanmaktadır. Dolayısı ile doğa olayının felakete dönüşmesinin nedeni merkezi ve yerel yönetimlerin yanlış politikaları ve uygulamalarıdır. 1939 yılında 32.968 kişinin yaşamını yitirdiği Erzincan depremi ve 1999 yılında 17.480 kişinin yaşamını yitirdiği Kocaeli-Gebze depremi acı ve önemli bir tecrübe olarak karşımızda durmasına rağmen bu yönlü önleyici bir tedbir alınmamıştır.

Sadece bu iki deprem dahi yapı denetimi hususunda daha ciddi bir politika belirleyerek depreme hazır bir ülke kurmak için yeterli ölçütler olmasına rağmen popülist politikalar ile denetimden ve kontrolden uzak bir şehirleşmenin önu açılmıştır. 1939 yılından 2023 yılına kadar gelen tüm iktidarlar depreme karşı etkin ve etkili bir deprem yönetim sistemini hayata geçirmemiş, doğal afetler karşısında semptomatik çözümlerle süreçleri geçiştirerek kalıcı bir risk azaltma sistemi inşa etmemiştir.

Deprem ve deprem sonucunda orya çıkacak can ve mal kayıplarını önleme hususunda ulusal ve uluslararası birçok bilimsel çalışma mevcut olmasına rağmen teorik bilgiler pratiğe dönüştürülmemiş, somut bir adım atılmamıştır. Deprem ve diğer doğal afetler ile ilgili olarak dünyada kabul gören ana strateji "risk azaltma" olmasına karşın Türkiye'de bu strateji "arama kurtarma, acil yardım ödemeleri, destek paketleri, geçici barınma ve neticede yeniden konut

inşası” olarak belirlenmiştir. Bu yanlış strateji Kahramanmaraş merkezli meydana gelen depremde olduğu üzere bir yandan insanların can ve mal güvenliğini riske ederken diğer yandan kamu açısından da ekonomik olarak ciddi bir maliyet doğurmaktadır.

Bugün yasalaştırılmak istenen Afet Yeniden İmar Fonu söz konusu ekonomik bilançonun finansmanı açısından hayata geçirilmek istenmektedir. Yeniden İmar Fonu’nun kuruluş amacı: “Deprem bölgesinde ve çevresinde güvenli yerleşim yerleri inşa etmeye yönelik çalışmalara başlanmış olup söz konusu çalışmalar için gerekli kaynağın sağlanması, yönetilmesi ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına aktarılması amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı tüzel kişiliği haiz Afet Yeniden İmar Fonu kurulması” olarak ifade edilse de, benzer amaçlar doğrultusunda toplanan Deprem Vergileri ya da diğer bir adı ile Özel İletişim Vergilerinin(ÖİV) bugüne kadar nereye harcadığının net bir açıklamasının olmaması görüşülmekte olan kanun teklifine olan güveni de açıkça zedelemektedir.

Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın paylaştığı bütçelerden de açıkça görüldüğü üzere 2000-2022 yıllarını kapsayan 22 senede toplam 87 milyar 998 milyon lira özel iletişim vergisi toplanmıştır. 2003-2022 arasındaki 19 yıllık AK Parti iktidarında ise toplanan deprem vergisi ise 86 milyar 138 milyon liradır. Toplanan bu vergiler ile 96 metrekaare büyüklüğünde 1 milyon 315 bin konut yapmak mümkünken yapılmamıştır.

AKP- MHP iktidarı ise halkın vergilerinin nereye harcadığı sorusunu defalarca yanıtsız bırakmak ile kalmamış aynı zamanda Sayıştay raporlarında: “Deprem Zararını Giderme ve Yeniden Yapılandırma Projesine ait 1 milyon 628 bin 337 doların kayıp olduğu ve bu kayıp için komisyon kurulması, gerekli incelemelerin yapılması gerektiğini” belirtmiş olmasına rağmen herhangi bir adım atılmamıştır.

Halkı ödediği 87 milyar 998 milyon lira Özel İletişim Vergisine (deprem vergisi) rağmen kendi kaderine terk eden AKP-MHP iktidar ortaklığının görüşülmekte olan kanun teklifi ile kurulması öngörülen “Afet Yeniden İmar Fonu’na” aktarılacak olan bütçeyi nereye ve kimlere aktaracağı, ne için kullanacağı konusu haklı şüphe uyandırmaktadır.

Deprem vergisi ya da Özel İletişim Vergisi adı altında toplanan vergilerle özellikle depremden etkilenen illeri rahat bir şekilde depreme karşı hazırlamak mümkün iken bu yapılmamış, resmi rakamlara göre 50 bin yurttaşın yaşamına mal olan yüzbinlerce konutun yıkılmasına yol açan derin bir trajedi ortaya çıkmıştır.

Son yaşadığımız Pazarcık ve Elbistan depremleri sonrası başta İstanbul olmak üzere deprem beklenen birçok ilde hali hazırda binlerce konutun yıkıma karşı karşıya olduğu tekrar ortaya çıkmıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Dairesi Başkanlığı'nca yapılan güncel tahminlere göre, 7,5 büyüklüğündeki bir deprem senaryosunda İstanbul'da 91 bin 81 bina ağır veya çok ağır hasar, 167 bin 116 bina orta hasar alacak. Yani yaklaşık 250 bin bina hasar görecektir. Çalışmalarda 140 milyon ton enkazın çıkacağı, 40 milyar dolarlık ekonomik kayıp oluşacağı, Avrupa yakasının güney bölümünün en büyük hasarı alacağı tahmin ediliyor. Bu sadece İstanbul için yapılan bir çalışma. Marmara bölgesindeki diğer illerde düşünüldüğünde Marmara Denizindeki fayda gerçekleşecek bir depremin bölgede yaratacağı tahribat daha büyük olacaktır.

Tüm bu gerçeklikler karşımızda durmasına rağmen afet konusunda risk azaltıcı çalışmalar yapmak yerine afet sonrası çalışmaya devam edilmektedir.

Bakıldığı zaman denetimsiz yapı stoku sebebi ile güvensiz şehirleşmenin ana ekseriyeti iktidarın uyguladığı yanlış ve popülist politikaların bir sonucudur. Özellikle son olarak 2018 yılında çıkartılan ve halk arasında “İmar Affı” ya da “İmar Barışı” olarak bilinen denetimsiz binalara yapı kayıt belgesi verilmesi süreci bu güvensiz şehirleşmenin ana merkezini oluşturmaktadır. Bilindiği üzere 20.09.2018 tarih ve 30541 sayılı Resmi Gazete ’de yayımlanan değişiklikle “Yapı Kayıt Belgesi Verilmesine İlişkin Usul ve Esaslar” yeniden düzenlenmiştir. Kamuoyu tarafından “İmar Barışı” olarak bilinen ilgili düzenleme ile 13 milyon işyeri ve konuta yapı kayıt belgesi verilmesi hedeflenmişti. İlgili düzenleme ile imara aykırı, ruhsatsız veya ruhsat eklerine aykırı olan yapıların kayıt altına alınarak yasallık kazandırılması hedeflenmişti. Söz konusu düzenleme ile Türkiye genelinde 7.085.969 yapı kayıt belgesi düzenlenmiş ve bunların 5.848.927’sini konutlar oluşturmuştur. Depremin vurduğu 10 ilde ise Adana’da 59.247, Adıyaman’da 10.629, Diyarbakır’da 14.719, Gaziantep’te 40.224, Hatay’da 56.464, Kahramanmaraş’ta 39.058, Kilis’te 4.897, Malatya’da 22.299, Osmaniye’de 21.107, Şanlıurfa’da 25.521 ile toplamda 294.165 yapıya “yapı kayıt belgesi” verilmiştir. 2019’daki seçimler öncesi Hatay’a giden AKP Genel Başkanı Erdoğan, kentte 205 bin başvuruya imar affı sağlandığını övünerek anlatmıştı. Yine Kahramanmaraş’ta 144 bin 556, Malatya’da ise 88 bin 577 kişinin “imar affından” yararlandığı belirtmişti. AKP Genel Başkanı Erdoğan tarafından topluma müjde olarak açıklanan imar afları depreme karşı güvenli konut ve şehirleşme önünde büyük engel yaratmıştır. Seçim kaygıları ile sürekli hayata geçirilen “imar affı” politikası yapı stokunun niteliğinin değişmesi, güvenli ve güçlü hale gelmesini imkansız hale getirmiştir. Mevzuatlara aykırı bir şekilde inşa edilmiş yapılara yönelik çıkarılan “imar affı” bir sorun alanının çözüme kavuşturulması değil, asıl ve en önemli sorun olan deprem gerçekliğinin göz ardı edilmesi anlamı taşımaktadır. Siyasi iktidar tarafından uygulanan bu politika afet güvenliği kültürüne kayıtsızlığını göstermektedir. İmar ve afet gibi birbiri ile doğrudan ilişkili konuların birbirinden ayrı olarak düşünülmesinin temel nedeni yine iktidarın mevcut sorunlara kayıtsız kalması ve sorumluluk bilincinden uzak davranmasından kaynaklanmaktadır. Afet sorununun ana kaynağı olan iktidarın afet sonrası güvenli yerleşim yerleri hayata geçirebilme olasılığı yoktur. Söz konusu düzenleme palyatif bir çözüm önerisinden öteye gitmemekte, toplumun olağan hayata dönmesi ile birlikte bundan önce kurulan fonlarda yaşanan talan Afet Yeniden İmar Fonunda da yaşanacaktır.

Mahmut Celadet Gaydalı

Bitlis

MUHALEFET ŞERHİ

Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu'nda 08.03.2023 tarihinde görüşülen 2/4987 esas numaralı "**Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi**" üzerine muhalefet şerhimiz aşağıdaki gibidir.

GENEL DEĞERLENDİRME

6 Mart 2023 tarihinde TBMM'ye sunulan 2/4987 esas numaralı kanun teklifi tali komisyon olarak belirlenen komisyonumuzun gündemine alınarak görüşülmüştür.

TBMM 27. Döneminde AKP iktidarının alışkanlık haline getirdiği torba kanun yapma yöntemlerine ve tali komisyonları çalıştırmama usulüne hep karşı çıkmıştık. Bu kanun teklifinin komisyonumuzun uzmanlık alanıyla ilgili olması sebebiyle, tali komisyon olarak görüşmeye açılmış olmasını memnuniyetle karşılamaktayız. Aslında meydana gelen büyük felaketin ve yıkımın altından bu iktidarın tek başına çıkma ihtimali yoktur. Türk Milleti bir bütün olarak güç ve gönül birliği yaparsa yaraların sarılması kolaylaşır. Büyük Milletler bu gibi büyük felaketlerden sonra büyük başarılar gösterebilir. Büyük Milletimizin de başaracağına inanıyoruz. Ancak; -vakit birlik vaktidir- demekle olmuyor. Birliği sağlamak için öncelikle hakaret dilinden vazgeçip hoşgörü ortamı sağlanmalıdır. Bunun öncüsü de hiç şüphesiz Cumhurbaşkanı olmalıdır.

Teklifin genel gerekçesine bakıldığında 6 Şubat 2023 tarihinde ülkemizde gerçekleşen ve 11 ilimizi etkileyen depremlerle meydana gelen yıkım sonucu, bölgenin yeniden imar ve inşası için gerekli kaynağın sağlanması, yönetilmesi ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına aktarılması için Afet Yeniden İmar Fonu kurulmasının amaçlandığı ifade edilmiştir. Gerekçesinden de anlaşılacağı gibi sadece bu 11 ilimizde meydana gelen hasarı telafi etmek istenmektedir.

Ülkemizin bir deprem ülkesi olduğu gerçeği ile hareket etme mecburiyeti vardır. Bilhassa kuzey Anadolu Fay Hattı üzerinde yakın zamanda kırılmayan Tokat, Gerede, İstanbul ve Tekirdağ başta olmak üzere hat üzerindeki diğer yerleşim yerleri ile Ege Bölgesinin tamamına yakını tehdit altında bulunmaktadır. Öncelikle sayılan bu bölgelerdeki kentsel dönüşüm faaliyetlerinin en kısa zamanda başlayıp dönüşümün biran önce tamamlanması şarttır.

Bunun için bütüncül bir afet yönetimi planlanmalıdır. Afet yönetiminin ilk kısmı riski en aza indirmeye dönük depreme dayanıklı yapılaşmadır. İkinci kısım ise afete acil müdahaledir ki bunun da hazırlığı önceden yapılmalıdır.

Ne yazık ki ülkemizde meydana gelen son depremlerle birlikte ikisinde de çok zayıf durumda olduğumuz ortaya çıkmıştır. Bu sebeple, oluşturulacak olan fonun sadece afet bölgesi ilan edilen 11 ili değil, kentsel dönüşümü zorunlu olan bütün yerleşim yerlerini kapsaması gerekmektedir. Oluşturulacak fonun sadece afet sonrası yapılacak olan her türlü imar işleri ile altyapı, üstyapı çalışmaları için değil, afet oluşmadan önce alınacak tedbirlere yönelik de kullanılabilir şekilde düzenlenmesi yerinde olacaktır.

Kurulacak olan fonun yönetimi sorunlu görünmektedir. Afetten sorumlu, son derece başarısız ve sorunlu bakanlıkların, burada yer almış olması fona olan güveni sarsacağı için başarı şansını peşinen azaltmaktadır.

Diğer taraftan geçmişte doğal afetler sonrasında yürütülen kampanyalarda toplanan paraların nerelere harcandığı hala inandırıcı bir şekilde açıklanabilmiş değildir. Bu yüzden bütün harcamaların şeffaf olması vazgeçilemez bir mecburiyettir. Bu açıdan fonun yönetimi kadar toplanan paraların yerinde kullanılabilir olması da güven verici şekilde olmalıdır. Hesap verilebilirlik bakımından son derece sabıkalı olan iktidarın fon yönetimini de bu kapsama alması şaibe yaratmaktadır. Bunun sağlanabilmesi için de fonun yönetiminde ilgili Meslek Odaları ve Sivil Toplum Kuruluşları temsilcilerinin yer almasının doğru olacağı kanaatineyiz.

9/03/2023

Hayrettin Nuhoglu

İstanbul

İbrahim Halil Oral

Ankara

Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Plan ve Bütçe Komisyonu

Esas No: 2/4987

Karar No: 10

13/03/2023

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/4987 esas numaralı, “*Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi*”, Komisyonumuzun 09/03/2023 tarihinde yaptığı 32’nci birleşiminde görüşülmüş ve kabul edilmiştir.

Raporumuz, Genel Kurulun onayına sunulmak üzere saygıyla arz olunur.

¹Komisyonunda alınan redaksiyon yetkisi kapsamında; Kanun Teklifinin adı ‘*Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması Hakkında Kanun Teklifi*’ olarak değiştirilmiştir.

1. GİRİŞ

Giresun Milletvekili Cemal ÖZTÜRK ve 106 Milletvekili tarafından 06/03/2023 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan 2/4987 esas numaralı '*Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi*' Başkanlıkça aynı tarihte esas komisyon olarak Komisyonumuza, tali komisyon olarak Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonuna havale edilmiştir.

Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu, 08/03/2023 tarihinde yaptığı birleşiminde 2/4987 esas numaralı Kanun Teklifini görüşmüştür. Komisyon, Teklif metnini aynen kabul etmiş ve 13 karar sayılı tali komisyon raporu 09/03/2023 tarihinde Plan ve Bütçe Komisyonuna tevdi edilmiş, söz konusu rapor Komisyon üyelerine dağıtılmıştır.

Komisyonumuzun 09/03/2023 tarihinde yaptığı 32'nci birleşiminde 2/4987 esas numaralı Kanun Teklifi, Teklifin ilk imza sahibi Giresun Milletvekili Cemal ÖZTÜRK ile Hazine ve Maliye Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, Sayıştay Başkanlığı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), Gelir İdaresi Başkanlığı, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu, Sermaye Piyasası Kurulu, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı, İller Bankası A. Ş., Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) ve Türkiye Belediyeler Birliği (TBB) temsilcilerinin katılımıyla görüşülmüştür.

2. 2/4987 ESAS NUMARALI KANUN TEKLİFİNDE ÖNGÖRÜLEN DÜZENLEMELER

2/4987 esas numaralı Teklifin gerekçesi ve metni incelendiğinde, Teklifte;

- Doğal afetler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlarda imar, altyapı ve üstyapı çalışmaları için gerekli kaynağın sağlanması, yönetilmesi ve ilgili kurum ve kuruluşlara aktarılması amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı, tüzel kişiliği haiz Afet Yeniden İmar Fonunun kurulmasına,

- Fonun Yönetim Kurulu üyelerinin; Hazine ve Maliye Bakanı başkanlığında, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Tarım ve Orman Bakanı, İçişleri Bakanı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanı ile Strateji ve Bütçe Başkanından oluşmasına, Yönetim Kuruluna Fondan kaynak aktarımı yapılacak projeleri, aktarılabilecek kaynak tutarını ve harcama programlarını belirleme yetki ve görevlerinin verilmesine,

- Fonun sekretarya hizmetlerinin Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yerine getirilmesine ve Fonun yapısı ve işleyişine ilişkin usul ve esasların Fon tarafından çıkarılacak yönetmelik ile belirlenmesine,

- Fonun kaynaklarının; yurt içi ve yurt dışı kaynaklı her türlü nakdî bağış, yardım, hibe ve kredilerden, bütçeye bu amaçla konulacak ödenekten, Fon tarafından kurum ve kuruluşların mevzuatındaki her türlü kısıtlamalardan muaf tutularak yurt içi ve yurt dışı sermaye ve para piyasalarından sağlanan finansman ve kaynaklar ile diğer gelirlerden oluşmasına,

- Fon Yönetim Kurulu tarafından karar verilen projeler için harcama programı kapsamında ve gerçekleştirmelere bağlı olarak, Fondan kurum ve kuruluşlara kaynak aktarılması; aktarılan kaynağın ilgili idare bütçesi ile ilişkilendirilmek üzere gelir ve ödenek kaydedilmesi ve yılı içinde harcanmayan kısımların ertesi yıla devredilmesine,

- Fonun 6085 sayılı Sayıştay Kanunu çerçevesinde Sayıştay denetimine tabi olmasına, bununla birlikte bağımsız denetim standartlarına uygun olarak da denetlenmesi ve Fon kaynakları ve aktarımlarına ilişkin mali verilerin en geç üçer aylık dönemler itibarıyla kamuoyuyla paylaşılmasına,

- Fonun kurumlar vergisinden muaf tutulmasına ve Fonun faaliyetleri dolayısıyla yapılan işlemlerin ve düzenlenen kağıtların damga vergisi ve harçlardan, Fona yapılan bağış ve yardımların veraset ve intikal vergisinden, Fonun faaliyetleri ile ilgili işlemlerin banka ve sigorta muameleleri vergisinden ve kaynak kullanımını destekleme fonuna yapılacak kesintilerden istisna tutulmasına,

- Fona yapılan nakdi bağış ve yardımların tamamının, gelir veya kurumlar vergisi matrahının tespitinde, gelir veya kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilmek şartıyla beyan edilen gelirden veya kurum kazancından indirilebilmesine,

- Türkiye Cumhuriyeti adına sağlanan dış finansmanın Afet Yeniden İmar Fonuna karşılıksız olarak tahsis edilebilmesi amacıyla Hazine ve Maliye Bakanına yetki verilmesine, yönelik düzenlemelerin yer aldığı görülmektedir.

3. KOMİSYONDA KANUN TEKLİFİ ÜZERİNDE YAPILAN GÖRÜŞMELER

Kanun Teklifi üzerinde yapılan görüşmelerde milletvekilleri tarafından;

- Afet Yeniden İmar Fonunun (Fon) yapısı incelendiğinde Fonun kaynaklarının sadece deprem sonrasında yeniden imar, altyapı ve üstyapı çalışmaları için kullanılmasının öngörüldüğü, oysa ki afetlere karşı alınacak tedbirlerin önleyici tedbirler de dahil olmak üzere bütüncül olarak değerlendirilmesi gerektiği, depreme karşı riskli tüm illerin risk derecelerine göre Fon kapsamına dahil edilerek Fon kaynaklarının aynı zamanda kentsel dönüşüm çalışmaları için de kullanılması gerektiği, bu doğrultuda Fonun amaç ve kapsamında değişikliğe gidilmesinde yarar olacağı,

- Fonun kurulmasının ihtiyaçları karşılamaya yönelik gerekli bir adım olduğu ve bu açıdan desteklediği; ancak, 2001 krizinden önce kurulan fonların mali disiplini bozması ve kaynakların etkin kullanımı prensibinden uzaklaşılması gibi sebeplerle, o dönemde yaşanan ekonomik krizde büyük bir etkisi olduğunun inkâr edilemeyeceği, bu nedenle Fonun müstakil bir fon olarak kurulması yerine, bütçe içerisinde bir fasıl açılarak buraya eklenmesi gerektiği,

- Fonun Sayıştay denetimine tabi olmasının yerinde bir uygulama olduğu, ancak bunun yanı sıra bağımsız denetime tabi tutulmasının ilave bir maliyete sebep olacağı, ayrıca bağımsız denetim standartlarına göre yapılan denetimlerde şekli denetimlere ağırlık verildiği ve denetimlerde esas içeriğe yeterince değinilemediği, bu nedenle Fonun şeffaf ve etkin bir denetime kavuşturulması amacıyla gerekli önlemlerin alınması gerektiği,

- Doğal afetlerin yıkıcı etkisinin giderilmesi için Fonun gelir kaynaklarının çok geniş tutulmaya çalışıldığı, ancak Kahramanmaraş merkezli depremlerin yıkıcı etkisinin çok büyük olması nedeniyle yurt genelinde gerçekleştirilen yardım kampanyalarında toplanan bağış ve yardımların da tek merkezde toplanması amacıyla Fona aktarılması gerektiği, bunun yanı sıra Kanun Teklifi metninde Fonun kaynaklarının finansmanı bakımından bazı belirsizliklerin bulunduğu, bu bağlamda Fon kaynaklarının çeşitliliğinin anlaşılabilmesi amacıyla muğlak sayılabilecek ifadelerin açıklığa kavuşturulması gerektiği, ayrıca Fona bağımsız borçlanma yetkisi verilmesinin yerine Hazine tarafından sağlanan kaynaklardan fona kaynak aktarılmasının daha uygun olabileceği,

- Türkiye'nin dünya genelinde deprem riski en yüksek ülkeler arasında yer aldığı, bu sebeple 6 Şubat 2023 tarihinde asrın felaketi olarak nitelendirilen büyük bir deprem afetiyle karşı karşıya kaldığı, bu kapsamda doğal afetlere karşı alınacak önlemlerle ilgili çalışmaları yürütmek ve gerekli harcamaların yapılması için finansman sağlamak üzere Afet ve Kentsel Dönüşüm Bakanlığı ile artan oranlı bir servet vergisi ile finanse edilebilecek Afet ve Kentsel Dönüşüm Bankasının kurulmasına ihtiyaç duyulduğu, böylece Türkiye'nin uzun vadeli bir afet planlaması oluşturularak doğal afetlerle karşı karşıya kalınması durumunda hızlı ve etkin bir müdahaleye imkan sağlanabileceği,

- Fona yönelik bütüncül bir yaklaşım benimsenerek daha uzun vadeli planlamalar yapılmasının gerektiği, bu sayede Marmara Bölgesi başta olmak üzere başka bölgelerde yaşanması muhtemel depremler için de gerekli önlemlerin hızlı bir şekilde alınabileceği, diğer yandan yerel yönetimlerin, sivil toplum kuruluşlarının ve konuyla ilgili uzmanların da Fonun yönetilmesi sürecine dahil edilmesi suretiyle Fonun kaynaklarının etkin kullanımı açısından uygulanması öngörülen vergi muafiyet ve istisnalarına ek olarak özel tüketim vergisi ve katma değer vergisiyle ilgili muafiyetlerin getirilmesinin de kaynak kullanımında faydalı olacağı,

- Depremlere karşı önlem alınması amacıyla çok sayıda bilimsel düzeyde çalışma yürütüldüğü, söz konusu çalışmalar kapsamında alınacak önlemler arasında jeolojik ve jeoteknik çalışmaların da yapılması gerektiği, nitekim afet riski bulunan bölgelerdeki yerleşim alanlarının bu riskten korunması için gerektiği takdirde başka bölgelere taşınmasında depremlerle mücadele bakımından fayda olacağı,

şeklindeki görüş, eleştiri ve önerilere cevaben Teklifin ilk imza sahibi Giresun Milletvekili Cemal ÖZTÜRK ve ilgili kamu idarelerinin temsilcileri tarafından yapılan açıklamalarda;

- Kanun Teklifi ile kurulması öngörülen Afet Yeniden İmar Fonunun, afet öncesi ve afet sırasında yapılacak risk ve kriz yönetiminden ziyade afet sonrasındaki rehabilitasyon ya da iyileştirme amacıyla yapılacak çalışmalara ve bu kapsamda yapılan harcamaların finansmanına yönelik olduğu, dolayısıyla Fon kaynaklarının deprem öncesi alınacak önlemlerin hayata geçirilmesinde kullanılmayacağı, hali hazırda önleyici mahiyette afetlere hazırlık ve afetler esnasında kullanılacak kaynaklara yönelik gerekli mevzuatın var olduğu ve bu kapsamda devletin imkanlarını seferber ettiği,

- 2009 yılında İçişleri Bakanlığına bağlı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Bayındırlık ve İskan Bakanlığına bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğünün birleştirilmesi suretiyle Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının kurulduğu, bu duruma paralel olarak da halihazırda Türkiye’de afet ve acil durum kapsamında yapılan harcamaların AFAD acil durum hesabından, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının kentsel dönüşüm hesabından ve kamu yatırımlarının onarılması veya yeniden yapılması hesabından gerçekleştirildiği,

- 2001 yılında 4684 sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un 6’ncı maddesi kapsamında fonların bütçe disiplinine aykırı olduğu gerekçesiyle kapatıldığı, ancak 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremin büyüklüğü ve bölgede yürütülen çalışmalara kaynak sağlanması için bir fon kurulmasına ihtiyaç duyulduğu, bu kapsamda doğal afetler sonrasında afet bölgesi ilan edilen alanlarda imar, altyapı ve üstyapı çalışmaları için gerekli kaynağın sağlanması, yönetilmesi ve ilgili kurum ve kuruluşlarına aktarılması amacıyla tüzel kişiliği haiz Afet Yeniden İmar Fonunun kurulmasının öngörüldüğü,

- Yabancı ülkelerde bulunan afet fonlarından esinlenerek ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarca taahhüt edilen yardım ve desteklerin tek bir elden takibi ve yönetimi amacıyla Afet Yeniden İmar Fonunun kurulduğu, Fon sayesinde gerekli projelere daha hızlı kaynak aktarımının sağlanabileceği, ayrıca Fona aktarılacak kaynağın ilgili kurumun bütçesine gelir ve gider olarak kaydedileceği ve bu sayede yapılan harcamaların bütçede izlenebilmesine imkân tanınarak bu harcamaların şeffaf olarak takip edilmesinin sağlanacağı,

- Kahramanmaraş merkezli depremlerden sonra uluslararası bazı kuruluşların Türkiye’ye nakdi yardım göndermek istediği, ancak bu yardım, hibe ve kredileri bağımsız bir fona gönderilmesi yönünde taleplerinin bulunduğu, bu nedenle oluşturulan bu Fonun bütçe içerisinde bulunması yerine bağımsız olarak kurulmasının tercih edildiği, ayrıca Fonun yabancı ülkeler nezdinde güvenilirliğinin sağlanması amacıyla 6085 sayılı Sayıştay Kanunu kapsamında Sayıştay denetimine tabi olmasının yanı sıra bağımsız denetim standartlarına uygun olarak denetlenmesinin de hedeflendiği, bu sayede Fonun temel

gelir kaynakları arasında yer alan yurt içi ve yurt dışı bağış, hibe ve kredilerin ediniminde kolaylık sağlanabileceği,

- Afet sonrası yeniden imar çalışmaları için gerekli finansmanın doğrudan Fon tarafından yapılacak finansman sözleşmeleriyle gerçekleştirilebileceği gibi Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından alınan kredilerin fona karşılıksız olarak tahsis edilmesi yoluyla da sağlanabileceği, bunun yanında finansman kaynaklarınca belirli kurum veya kuruluşlara münhasıran kullanılmak istenen kredi imkânlarından da azami ölçüde faydalanabilmek adına Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından alınacak kredilerin geri ödeme kabiliyeti sınırlı olan kurum ve kuruluşlara yük oluşturmayacak şekilde karşılıksız olarak tahsis edilebileceği,

ifade edilmiştir.

4. KOMİSYONUN MADDELER HAKKINDA KARARI

Teklifin geneli üzerindeki görüşmelerin ardından Teklifin maddelerinin görüşülmesine geçilmesi kararlaştırılmıştır.

Teklif metni aşağıdaki değişiklikler yapılmak suretiyle Komisyonumuzca kabul edilmiştir.

Madde 1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 7

Teklifin 1, 2, 3, 4, 5, 6 ve 7 nci maddeleri; aynen kabul edilmiştir.

Madde 8

Teklifin çerçeve 8 inci maddesi Afet Yeniden İmar Fonuna doğal afetler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlarda imar, altyapı ve üstyapı çalışmaları için Türkiye Cumhuriyeti adına karşılıksız olarak tahsis edilen dış finansman tutarı karşılığı Hazine ve Maliye Bakanlığı bütçesine ödenek eklenmesine ilişkin Hazine ve Maliye Bakanına yetki verilmesi suretiyle değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 9

Teklifin yürürlüğe ilişkin 9 uncu maddesi; aynen kabul edilmiştir.

Madde 10

Teklifin yürütmeye ilişkin 10 uncu maddesi; aynen kabul edilmiştir.

Teklifin maddelerinin kabul edilmesinin ardından Teklifin tümü oylanmış ve kabul edilmiştir.

Ayrıca; Komisyondan alınan yetki çerçevesinde Kanun Teklifinin adı; kanun yapım tekniği çerçevesinde sadeleştirilmesi amacıyla “Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması Hakkında Kanun Teklifi” olarak redaksiyona tabi tutulmuş, Teklif metni; kanun dili ve tekniği, anlatıma açıklık kazandırılması ile kanunların hazırlanmasında uygulanan usul ve esaslar doğrultusunda gözden geçirilmiş, bu çerçevede metinde redaksiyon mahiyetinde değişiklikler yapılmıştır.

5. ÖZEL SÖZCÜLER

İçtüzüğün 45 inci maddesi uyarınca Teklifin Genel Kuruldaki görüşmelerinde Komisyonumuzu temsil etmek üzere;

- Ağrı Milletvekili Ekrem ÇELEBİ
- Ankara Milletvekili Orhan YEGİN,
- Antalya Milletvekili İbrahim AYDIN,
- Aydın Milletvekili Bekir Kuvvet ERİM,
- Bursa Milletvekili Ahmet KILIÇ,
- Denizli Milletvekili Nilgün ÖK,
- Erzurum Milletvekili İbrahim AYDEMİR,

- Gaziantep Milletvekili Abdullah Nejat KOÇER,
 - Giresun Milletvekili Cemal ÖZTÜRK,
 - İzmir Milletvekili Yaşar KIRKPINAR,
 - İzmir Milletvekili Tamer OSMANAĞAOĞLU,
 - Konya Milletvekili Mustafa KALAYCI,
 - Manisa Milletvekili Uğur AYDEMİR,
 - Trabzon Milletvekili Salih CORA,
 - Uşak Milletvekili İsmail GÜNEŞ,
- özel sözcüler olarak seçilmiştir.

Başkan	Başkanvekili	Sözcü
<i>Cevdet Yılmaz</i> Bingöl	<i>İsmail Faruk Aksu</i> İstanbul	<i>Abdullah Nejat Koçer</i> Gaziantep (Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye <i>Ekrem Çelebi</i> Ağrı	Üye <i>Bülent Kuşoğlu</i> Ankara	Üye <i>Durmuş Yılmaz</i> Ankara
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Orhan Yegin</i> Ankara	Üye <i>Cavit Arı</i> Antalya	Üye <i>İbrahim Aydın</i> Antalya
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye <i>Bekir Kuvvet Erim</i> Aydın	Üye <i>Ahmet Kılıç</i> Bursa	Üye <i>Nilgün Ök</i> Denizli
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye <i>Garo Paylan</i> Diyarbakır	Üye <i>İbrahim Aydemir</i> Erzurum	Üye <i>Muhammet Naci Cinisli</i> Erzurum
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Cemal Öztürk</i> Giresun	Üye <i>Emine Gülizar Emecan</i> İstanbul	Üye <i>Mehmet Bekaroğlu</i> İstanbul
(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye <i>Kamil Okyay Sındır</i> İzmir	Üye <i>Tamer Osmanağaoğlu</i> İzmir	Üye <i>Yaşar Kırkpınar</i> İzmir
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)	(Bu raporun özel sözcüsüdür)

Üye <i>Abdüllatif Şener</i> Konya (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Mustafa Kalaycı</i> Konya (Bu raporun özel sözcüsüdür)	Üye <i>Uğur Aydemir</i> Manisa (Bu raporun özel sözcüsüdür)
Üye <i>Rıdvan Turan</i> Mersin (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Süleyman Girgin</i> Muğla (Muhalefet şerhimiz vardır)	Üye <i>Salih Cora</i> Trabzon (Bu raporun özel sözcüsüdür)
	Üye <i>İsmail Güneş</i> Uşak (Bu raporun özel sözcüsüdür)	

MUHALEFET ŞERHİ

2/4987 esas numaralı "Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi" ile ilgili değerlendirmelerimiz aşağıda belirtilmiştir.

Genel değerlendirme

(2/4987) esas numaralı ""Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi yürütme yürürlük dahil 10 maddeden oluşan bir kanun teklifidir.

06.02.2023 tarihinde meydana gelen Kahramanmaraş merkezli deprem sonrası ilk aşamada ilk yardım kurtarma ve enkaz çalışmalarında, devletin kapasitesini yeteri ölçüde harekete geçiremeyen ve sivil toplum örgütlerinden ve yurt dışından gelen arama, kurtarma çalışmalarını ve yardımları yeteri ölçüde organize etmekte başarısızlığa uğrayarak iyi bir sınav vermemiş bulunan Ak Parti iktidarı tarafından acele ile hazırlanmış söz konusu kanun teklifi 06.03.2023 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilmiş, aynı tarihte esas komisyon olarak Plan ve Bütçe Komisyonuna tali komisyon olarak da Bayındırlık İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonuna sevk edilmiştir.

Söz konusu kanun teklifinin Komisyonun 09.03.2023 günü saat 11.00'de Plan ve Bütçe Komisyonunun yapacağı toplantının gündemine alındığı Plan ve Bütçe Komisyonu Başkanlığının 06.03.2023 tarih ve 13922241-130.02-1180763 sayılı yazıları ile komisyon üyelerine bildirilmiştir.

Söz konusu kanun teklifinin Bayındırlık İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonunda 08.03.2023 günlü birleşiminde gündeme alınıp görüşüldüğü öğrenilmiştir. Söz konusu komisyon raporu üyelere teklifin komisyonunda görüşülmeye başlandığı sırada dağıtılmıştır. Komisyon üyelerinin söz konusu tali komisyon raporunun incelenmesi için görüşmelere bir süre ara verilmesi yönündeki önerileri kabul görmemiştir.

Kanun teklifi, Plan ve Bütçe Komisyonunun 09.03.2023 günü saat 11.00'de başlayan birleşiminde yaklaşık 9 saatlik hızlı bir çalışma süreci sonunda kabul edilmiştir.

Teklifteki kanun maddelerinin tümü ile ilgili olarak ilgili tüm meslek kuruluşlarının ve sektör temsilcilerinin görüşleri alınmamıştır, teklifin

komisyonda görüşülmesi sırasında herhangi bir sivil toplum temsilcisinin bulunmayışı ayrıca dikkatimizi çekmiştir, yapılan açıklamalarda bazı sivil toplum kuruluşlarının görüşmelere davet edildiği ifade edilmiştir. Ancak komisyon üyelerine dağıtılan herhangi bir sivil toplum örgütü görüşü bulunmamaktadır.

Teklifteki kanun maddeleri ile ilgili olarak diğer alakalı kamu kuruluşlarının görüşleri alınmamış veya alınan görüşler Komisyon üyelerinin tamamına önceden dağıtılmamıştır.

Geçmiş dönemlerde kötü bir alışkanlık olarak değerlendirdiğimiz bu türden kanun hazırlama ve yapma tekniği, hem tekliflerde ele alınan konuların yürürlükteki mevzuatla uyumu açısından ciddi sorunlar yaratmakta hem de bu kanunların uygulanması aşamasında daha önceden öngörülemeyen sıkıntıların ortaya çıkmasına neden olmaktadır

Bunun sonucunda, TBMM'den ilgili ihtisas komisyonlarında yeterince tartışılıp görüşülmeden acele bir şekilde geçen çok sayıda düzenlemeden ülkemiz ve vatandaşlarımız doğrudan veya dolaylı olarak olumsuz etkilenerek mağdur olmakta ve aynı kanun maddesinin kısa süre içinde defalarca değiştirilmesi gereği doğmaktadır.

İlgili taraflar ve sivil toplum kuruluşları sürece katılmaksızın acele ile yasalaştırılan bu tür yasalar uygulama performansları tartışılan, amaçladıkları sonuca tam anlamıyla ulaşmayan yasa uygulamaları kategorisinde yerlerini almaktadırlar.

Yakın geçmişte yaşanan Kahramanmaraş merkezli olan 11 ilimizde geniş ölçekte mal ve can kaybına neden olan deprem sonrası bölgenin yeniden imarının bütçe dışında yurt içinden ve dışından sağlanacak kaynaklarla sağlanmasını öngören bazı düzenlemeleri içeren bu kanun teklifinin acele ile kamuoyunda ve komisyonlarda ilgili tüm sivil toplum temsilcilerinin görüşlerini dikkate almaksızın yeterince tartışılmadan yasalaştırılmak istenmesi demokrasimizin yerleşik teamüllerine de uygun değildir.

Bu yöntemle, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının ve ilgili sivil toplum örgütlerinin kanunların hazırlık ve görüşülme aşamasında görüşlerinin alınamamasına, getirilen düzenlemelerin ekonomik ve mali etkilerinin yeteri kadar anlaşılmasına ve tartışılmasına sebebiyet verilmektedir.

Yaklaşık elli yedi aylık süre boyunca uygulanmaya çalışılan Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi olarak adlandırılan sistemin de

sakıncalarına ilave olarak, olağan yasa yapma sürecinin de dışına çıkılarak, TBMM'de ilgili komisyonlarda yeteri kadar tartışılmayan kanun teklifleriyle yasa yapma alışkanlığı genel demokratik ilkelere ve TBMM geleneklerine aykırı buluyoruz.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun 02.07.2018 tarih ve 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile değişik "Gelir ve giderleri etkileyecek kanun teklifleri" başlıklı 14'üncü maddesi, Kamu gelirlerinin azalmasına veya kamu giderlerinin artmasına neden olacak ve kamu idarelerini yükümlülük altına sokacak kanun tekliflerinin getireceği malî yükün, orta vadeli program ve malî plan çerçevesinde, en az üç yıllık dönem için hesaplanıp tekliflere eklenmesi ve sosyal güvenliğe yönelik kanun tekliflerinde ise en az yirmi yıllık aktüeryal hesaplara yer verilmesi zorunluluğunu hüküm altına almıştır.

Söz konusu teklifin görüşülmesi öncesinde detaylı herhangi bir mali yük tablosu komisyon üyelerinin dikkatine sunulmamıştır.

İktidar partisi temsilcileri bu durumun gerekçesini düzenlemenin yeni bir düzenleme olması ve sağlanacak kaynaklar konusunda herhangi bir tahminde bulunamadıkları şeklinde açıklamışlardır.

Bu mazaret bir ölçüde tarafımızca makul bulunsa da 6 Şubat 2023 tarihinde vuku bulan deprem felaketinin üzerinden yaklaşık 35 gün geçmesine karşın, yıkık bağımsız bölüm, acil yıkılması gereken bağımsız bölüm, ağır hasarlı bağımsız bölüm, hayatını kaybeden vatandaş sayısı, yaralı vatandaş sayısı vb konularında detaylı sayısal açıklamalar yapan hükümet, depremin mali bilançosu hakkında herhangi bir tabloyu kamuoyunun dikkatine sunmaktan özellikle kaçınmaktadır.

Depremin ekonomik maliyeti konusunda bazı sivil toplum kuruluşlarının, ekonomik araştırma kuruluşlarının hatta bazı ekonomi köşesi yazarlarının hesaplarına dayalı çok sayıda mali tablo ve tahmin yayınlanırken hükümetin böylesi bir tahmin ve çalışmayı kamuoyunun dikkatine sunmaktan imtina etmesi anlaşılabilir bir tutumdur.

Ülkemiz 6 Şubat 2023 tarihinde büyük bir deprem felaketi ile karşı karşıya kalmış, deprem önemli can ve mal kaybına neden olmuş ve bütün ülkeyi derin bir üzüntüye boğmuştur. Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Malatya,

Kahramanmaraş, Şanlıurfa, Kilis, Osmaniye deprem felaketinden etkilenen illerimiz olmuştur.

Arama-kurtarma faaliyetlerinde ve hasar tespit çalışmalarında sona yaklaşılması ile birlikte, yaşanan felaketin kısa ve orta vadeli etki ve sonuçları gündeme gelmeye başlamıştır. TÜRKONFED, Morgan Stanley, JP Morgan vb. kurumlar, yaşanan depremlerin Türkiye ekonomisi üzerindeki etkilerini değerlendiren, depremin mali boyutlarını ortaya koyan analizler yayınlamaya başlamışlardır. Depremin ekonomik aktivite üzerindeki etkilerin kalıcılığı ya da geçiciliği konusundaki net resmin görülebilmesi, depremin mali boyutunun gerçekçi bir şekilde ortaya konulmasını önemli kılmaktadır. Mali boyutun sağlıklı bir şekilde ortaya konulması, bundan sonra uygulanacak maliye başta olmak üzere ekonomi politikalarının tasarlanmasında da yol gösterici olacaktır. Sağlıklı ve veriye dayalı bir değerlendirme, bölge ve ülke ekonomisi üzerinde ortaya çıkabilecek potansiyel ekonomik hasarı sınırlamak açısından da kritik önemdedir.

Hane halkının yüzde 13,7'si, nüfusun yüzde 16,4'ü, milli gelirin yüzde 9,8'i, şirketlerin yüzde 11'i, işlenen tarım alanlarının yüzde 15,3'ü deprem bölgesinde yer almaktadır. Veriler göstermektedir ki depremin yol açtığı yaralar, sadece bölge için değil, ülke ekonomisi açısından da kapsamlı ve çok boyutludur. Bu nedenle depremin yarattığı tahribatın en kısa sürede giderilmesi, yaraların sarılabilmesi ve makro ekonomi üzerindeki hasarın yönetilebilmesi, mali boyutun bilinmesi ve bunun nasıl finanse edileceği ile de doğrudan ilgilidir.

Ülke genelinden %20 daha kalabalık hanelere ve daha genç bir nüfusa sahip, buna karşılık kişi başı geliri ülke genelindeki gelirin %60'ı kadar olan ve dolayısıyla görece olarak daha yoksul olan bir bölgede yaşanan bu felaketin uzun dönemli maliyetleri de olacaktır. Genç nüfus kaybının yönetilmesi ve yoksullukla mücadele çok daha acil ve öncelikli bir hale gelecektir. Bölgeler arası yaşanacak göç hareketliliğinin de yönetimi kritik bir önemdedir.

Bölge ve ülke ekonomisi elbette bu yaraları dayanışma ve doğru tasarlanmış ekonomik ve sosyal politika uygulamaları ile saracaktır.

Ancak liyakat ilkesine aykırı atamalar yapan, devletin işler kurumlarında belleği ortadan kaldıran devletin kolonlarını kesen Ak Parti iktidarının depremin üzerinden bir ayı geçen bir zaman olmasına karşın depremin mali ve ekonomik

yükü ve bu yükün iç ve dış finansmanı ile yükün toplumsal kesimler arasında dağılımı konusunda tercih edilecek politikalar konusunda herhangi bir çalışma ve açıklama yapmamasını yadırgadığımızı belirtmek istiyoruz.

Ak Parti iktidarı yaklaşan seçimleri de dikkate alarak deprem ve deprem sonrası politikalar konusunda yeni bir algı sürecini başlatmıştır.

Deprem sonrası ilk aşamada ilk yardım kurtarma ve enkaz çalışmalarında, devletin kapasitesini yeteri ölçüde harekete geçiremeyen ve sivil toplum örgütlerinden ve yurt dışından gelen arama, kurtarma çalışmalarını ve yardımları yeteri ölçüde organize etmekte başarısızlığa uğrayarak iyi bir sınav vermemiş bulunan Ak Parti iktidarı 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun hükümlerinin kendisine tanıdığı geniş yetki ve olanaklarla yetinmeyerek, Anayasa'nın 119. Maddesine dayanarak 8 Şubat 2023 tarihinden başlayarak 10 ili kapsayan 3 ay süreli Olağanüstü Hal ilan etmiş, bu tarihe kadar (120, 121, 122, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133) 13 adet OHAL kararnamesi yayınlamış bulunmaktadır.

Ayrıca kanun teklifi metni üzerindeki görüşmeler sırasında Cumhurbaşkanının 25.10.1983 tarih ve 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanununun 30. Maddesinde yer alan; *İlan edilen olağanüstü halin gerektirdiği harcamaları karşılamak üzere genel bütçe ödeneklerini % 5'e kadar artırmaya Cumhurbaşkanı, bu ödenekleri ilgili genel bütçeye dahil idarelerle, katma bütçeli daireler bütçelerinin mevcut veya yeniden açılacak tertiplerine kaydetmeye ve ödeneklerin ivedi olarak kullanımını sağlayacak önlemleri almaya, Maliye Bakanı yetkilidir".* hükmü **gereğince ödenek artırma yetkisini kullanmaya başladığı, bu hüküm gereği Cumhurbaşkanının 222 Milyar TL.'ye yakın bir ek bütçe ödeneği kullanma hakkına eriştiği öğrenilmiştir.**

Söz konusu OHAL kararnamelerde iş yaşamından, eğitim planlamasından, personel yönetim ve hareketliliğinden, kamu ihale mevzuatına, imar mevzuatına, orman ve mera kanunlarındaki düzenlemeleri ilgilendiren yeni düzenlemeler bulunmaktadır.

Deprem dolayısıyla ilan edilen 8/2/2023 tarihli ve 6785 sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla ilan edilen Olağanüstü Hal dolayısıyla çıkarılmış bulunan 13 adet OHAL Kararnamesinde düzenlenen bazı hususların mevcut yasalarda yer alan bazı hükümlerle çeliştiği, yasalarda yer alan bazı hükümlerin afet durumunu

gözeterek getirilen gerekli esneklikleri içeren hükümlerle de çeliştiği, hatta bazılarının Anayasa'nın 104. maddesinde yer alan *Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz* hükmüne rağmen yürürlüğe konulduğu, bu durumun ileride birtakım sorunlar ortaya çıkarabileceği düşünülmektedir.

Örneğin; 24 Şubat 2023 tarihinde "Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" Resmi Gazete'de yayınlanmıştır. Kararname ile depremden etkilenen bölgelerde yerleşme ve yapılaşmaya ilişkin genel hükümler ve sorumluluk alanları tanımlanarak, bölgenin hızla yapılaşmasının koşulları belirlenmiştir. Kararnamede Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tek yetkili kurum olarak ilan edilmiş ve Bakanlığın etkinlik alanı bölgedeki tüm mekânsal gelişme süreçlerini yönlendirecek istisnai yetkilerle de genişletilmiştir. Kararname kapsamında belirtilen faaliyet ve işlemler aşağıdaki konuları kapsamaktadır:

- plan ve imar uygulamalarını beklemezsizin yapım faaliyetlerine başlama
- orman alanı ve meraları geçici veya kesin iskan amaçlı kullanıma açma
- arsa ve arazilerde cins ve vasıf değişikliği yapma
- hazine adına tescil ve tapu tescili yapma
- mülkiyet ve imar haklarını aktarma
- belirlenen alanlarda takas ve trampa işlemleri yapma
- mevcut ruhsatları, tahsisleri ve kira sözleşmelerini iptal etme
- devir ve acele kamulaştırma yapma,
- inşaat yapma, yaptırma, arsa paylarını belirleme, kat irtifakı ve kat mülkiyetine yönelik işlemleri yapma

Ayrıca kararname tüm bu faaliyetlerin, plan ve imar uygulamaları olmadan ve İmar Kanunu'nda belirtilen plan ve parselasyon işlemlerine ilişkin askı, ilan ve itiraz süreçleri işletilmeksizin gerçekleştirilmesini olanaklı kılmaktadır.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı adına hareket eden TOKİ tarafından, yeni inşaatlara yönelik ihalelere çıkıldığı ve şirketlerle görüşmeler yapıldığına dair bilgiler kamuoyunda yer almış ve afet bölgesindeki yapılaşmanın parçacıl bir biçimde gerçekleşmesinin ilk adımları atılmıştır. Basına yansıyan haberlerden çok sayıda ihalenin yapıldığı öğrenilmiştir.

Söz konusu kararname ve bunu izleyen uygulamaların planlama, mimarlık ve tasarım disiplinlerinin, bu disiplinlere özel bilimsel alanların ve demokratik ortamın gereklerine aykırı pek çok hüküm taşımaktadır.

Söz konusu kararnamede Orman ve mera mevzuatını ilgilendiren bazı sakıncalı düzenlemeler yapılmıştır.

Söz konusu kararname toplumsal, iktisadi ve kültürel açıdan gerekli şartları sağlayacak sağlıklı bir kentleşme ve yaşam çevresi üretemeyeceği konusunda da kamuoyunda yoğun kaygılar yaşanmaktadır.

İmar plan süreçlerini devre dışı bırakarak sorunu hızlı konut üretimine indirgeyen bu yaklaşımın, sosyal donatılar ve kentsel altyapı açısından yetersiz gelişim alanları üreteceği, yıkım sonrası yaşanan sorunlara yeterli çözüm sağlayamayacağı, orta ve uzun vadede yeni sorunlara neden olacağı açıktır.

Mekân üretim süreci, plan denetimi dışına çıkartıldığı gibi kişi ve kurumların sürece katılımına da kapatılmıştır.

Depremlerde yıkıma uğrayan kentlerin ve kırsal yerleşimlerin yenilenmesi ve canlandırılması son derece önemlidir. Ancak bu süreç, sadece hızlı bir şekilde yeni konut üretimi olarak ele alınmamalıdır.

Kaldı ki konut üretim sürecinin yer, iklim, yerel ve kültürel özellikler gözetilmeksizin tip ve hazır projelerle hızlı bir şekilde gerçekleştirilmesi ciddi yeni sorunlara sebep olacaktır.

Ayrıca, deprem bölgelerinde kültürel miras alanlarının planlanması, korunması ve sağlıklılaştırılması ilgili özel kanunlarla belirlenmiş süreçlerin yürütülmesini ve yetkilendirilmiş kurum, kuruluş ve uzmanların katılımını gerektirmektedir.

Gerekli ön hazırlık yapılmadan gerçekleştirilecek aceleci çalışmaların yaşam alanlarına yarardan çok zarar getirme olasılığı yüksektir. Bunun yanında yeniden yapılanma etkinliklerinin başta iklim krizi olmak üzere günümüz

yerleşimlerinin karşı karşıya olduğu pek çok sorunu da eşzamanlı olarak ele alınması ve bunlara yönelik bütüncül çözümler üretilmesi gerekmektedir.

Mevcut iktidarın yaklaşan seçimler nedeniyle yürüttüğü algı politikasının gereği olarak uygulamaya koyduğu deprem bölgesini yeniden betona boğma eyleminden vazgeçmesi gerekmektedir.

Teklif metninin değerlendirilmesi:

Teklif metninin genel gerekçesinde;

“06.02.2023 tarihinde Kahramanmaraş merkezli yaşanan ve I I ilde yaklaşık 110 bin kilometre karelik alan etkileyen depremler bölgede ciddi yıkıma sebep olduğu, Ülkemizin son yüzyılda yaşadığı en büyük deprem felaketi olan ve asrın felaketi olarak nitelendirilen bu büyük afet sonucunda binlerce binanın yıkılmış ve on binlerce binanın kullanılamaz hale geldiği, Deprem bölgesinde ve çevresinde güvenli yerleşim yerleri inşa etmeye yönelik çalışmalara başlanmış olduğu, söz konusu çalışmalar için gerekli kaynağın sağlanması, yönetilmesi ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına aktarılması amacıyla Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı tüzel kişiliği haiz Afet Yeniden İmar Fonu kurulmasının amaçlandığı, teklif ile doğal afetler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlardaki plan, yapım ve benzeri her türlü imar işleri, altyapı ve üstyapı çalışmaları için kaynak sağlanmasının öngörüldüğü, bu çerçevede her nevi nakdi bağış, yardım, hibe, bütçeye konulacak ödenek ile yurtiçi ve yurtdışı piyasalardan sağlanacak finansman ve kaynakların Afet Yeniden İmar Fonu'nda bir araya getirilerek ilgili proje ve harcamalar için kamu kurum ve kuruluşlarına aktarılacağı, ilgili bakanlıkların katılımıyla gerekli altyapı ve üstyapı çalışmalarının koordinasyon içerisinde hızlı ve etkili bir biçimde yapılabilmesinin sağlanacağı..”

ifade edilmiştir.

Teklif metninin gerekçesinde deprem sonrası bazı faaliyetlerin planlanması ve yürütülmesi için iç ve dış kaynağa ihtiyaç duyulduğu belirtilerek Afet Yeniden İmar Fonu adı altında bir fon kurulması gerektiği ifade olunmaktadır.

Geçmiş yıllarda da kamu maliyesinde geniş ölçekte uygulama olanağı bulan ancak bütçe birliğinin ve şeffaflığın sağlanması amacıyla bilahare sonradan kaldırılan çok sayıda fon uygulaması bulunmaktadır.

Aşağıda geçmişteki uygulamalarda gözlemlenen sakıncaları özetlenen Fon uygulamasının bu kez bütçenin ademi tahsis ilkesine aykırı olarak tekrardan Türk Mali sistemine yerleştirilmek istendiği anlaşılmaktadır.

Geçmiş yıllarda çeşitli kanun ve diğer ilgili mevzuatla kurulan biri hariç bilahare tasfiye olunan,

-Toplu Konut Fonu,

-Afetler Fonu,

-Deprem Fonu,

-Gecekondü Fonu,

-Geri Kalmış Yörelere Halk Konutu Fonu,

-Yeni Yerleşmeler Kredi Fonu,

-Devlet Lojmanları Yapım Fonu,

-2981 sayılı İmar Affı Gereği Kurulan Fon,

-Özel İskan Fonu,

-Keban İskan Fonu,

-Hariçte Çalışan İşçiler için İkras, Konut, ve Küçük Sanat Kredisi Fonu

adı altında 11 adet "Konut ve İskan amaçlı Fon" ihdas edilmiştir.

5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde elde edilmesi ve kullanılmasını, hesap verebilirliği ve malî saydamlığı sağlamak üzere, kamu mali yönetiminin yapısını ve işleyişini, kamu bütçelerinin hazırlanmasını, uygulanmasını, tüm malî işlemlerin muhasebeleştirilmesini, raporlanmasını ve malî kontrolünü düzenlemiştir.

Kanun; Merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahallî idarelerden oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin malî yönetim ve kontrolünü kapsamakta, Avrupa Birliği fonları ile yurt içi ve yurt dışından kamu idarelerine sağlanan kaynakların kullanımı ve kontrolü de uluslararası anlaşmaların hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bu Kanun hükümlerine tâbi bulunmaktadır. Düzenleyici ve denetleyici kurumlar da bu kanunun bazı maddelerine tabidir.

Aslında 5018 sayılı Kanunun ve daha önce uygulamada olan 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye Kanunu sistematüğinde bazı özel şart ve durumları kavrayan; özel gelir kaydı, özel gelirlerin ödenek kaydı, ertesi yıla devri, bağış ve yardımların gelir kaydı ve bunların ödenekleştirilerek kullanımı ve ertesi yıla devri gibi kamu harcama disiplinini bozmayan ve saydamlık ilkesine aykırı olmadan bütçeleştirilen ve muhasebeleştirilen uygulamalar bulunmaktadır.

Örneğin; 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanununun ademi tahsis ilkesine aykırı şekilde düzenlenen;;

“Özel Gelirler “ başlıklı” 39. maddesi;

“Özel gelirler karşılığında idarelere tahsis edilen özel ödenek miktarları, ilgili idarelerin bütçelerinde gösterilir. Malî yıl içinde kullanılacak özel ödenek miktarı, tahsil edilen özel gelir tutarını geçemez. Tahsil edilen özel gelirlerin ödenek tutarını aşması halinde, ödenek eklenemez.

Özel gelirlere ilişkin olarak ilgili kanunlarında veya Cumhurbaşkanlığı karamamelerinde belirtilen fiyatlandırılabilir mal ve hizmetlerin tarifeleri ile uygulamaya yönelik usul ve esaslar, Hazine ve Maliye Bakanlığının görüşü alınarak ilgili kamu idarelerince belirlenir.

Özel gelirlerin ödenek kaydına, gelecek yıla devrine, iptaline ilişkin yetki ve işlemler merkezî yönetim bütçe kanununda gösterilir.”

“Bağış ve Yardımlar” başlıklı 40. maddesi;

“Herhangi bir gerçek veya tüzel kişi tarafından, kamu hizmetinin karşılığı olarak veya kamu hizmetleriyle ilişkilendirilerek bağış veya yardım toplanamaz, benzeri adlar altında tahsilat yapılamaz.

Kamu idarelerine yapılan her türlü bağış ve yardımlar gelir kaydedilir. Nakdi olmayan bağış ve yardımlar, ilgili mevzuatına göre değerlemeye tâbi tutularak kayıtlara alınır.

Kamu yararına kullanılmak üzere kamu idarelerine yapılan şartlı bağış ve yardımlar, dış finansman kaynağından sağlananlarda 28.3.2002 tarihli ve 4749 sayılı Kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla, hizmeti yapacak idarenin üst yöneticisi tarafından uygun görülmesi halinde, bütçede açılacak bir tertibe gelir ve şart kılındığı

amaca harcanmak üzere açılacak bir tertibe ödenek kaydedilir. Bu ödenekten amaç dışında başka bir tertibe aktarma yapılamaz.

Bu ödeneklerden mali yıl sonuna kadar harcanmamış olan tutarlar, bağış ve yardımın amacı gerçekleşinceye kadar ertesi yıl bütçesine devir olunarak ödenek kaydedilir. Ancak, bu ödeneklerden tahsis amacı gerçekleştirilmiş olanlardan kalan tutarlar, tahsis amacının gerçekleştirilmesi bakımından yetersiz olanlar ile yılı bütçesinde belirlenen tutarı aşmayan ve iki yıl devrettiği halde harcanmayan ödenekleri iptal etmeye genel bütçe kapsamındaki kamu idarelerinde Cumhurbaşkanı, diğer kamu idarelerinde üst yönetici yetkilidir.

Bağış ve yardımlar, kullanılmadığı veya amaç dışı kullanıldığı için geri istenildiği takdirde, bütçeye gider kaydıyla ilgisine geri verilir. Şartlı bağış ve yardımın zamanında kullanılmaması nedeniyle doğacak zararlar ile amaç dışı kullanım nedeniyle yapılan harcamalar sorumluluğu tespit edilenlere ödettilir.”

hükümlerine yer verilmiştir.

5018 sayılı Kanunun 39 ve 40. madde hükümleri kullanılmak suretiyle yurt içinden ve yurtdışından sağlanan kaynakların sadece afet amacıyla bütçe içinde kullanılması, kullanılmayan ödeneklerin devren gelirli ödenek kaydıyla sonraki yıllara devrinin sağlanması mümkündür.

Ancak getirilen teklifle işlemlere daha hız kazandırmak ve kaynak teminin kolaylaştırmak amacıyla Fon uygulamasının tercih edildiği belirtilmektedir.

Bazı fonların tasfiyesi ile ilgili 20.06.2001 tarih ve 4684 sayılı “Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik yapılmasına Dair Kanunun gerekçesinde;

“1980 yıllardan itibaren fon uygulamalarının artmasının mali disiplinin bozulmasına, bütçe birliğinin zedelenmesine ve kaynakların etkin kullanım prensibinden uzaklaşmasına yol açtığı, bu gelişmeler neticesinde maliye politikalarının etkinliğinin artırılması, fonların mali açıdan disipline edilmesi için T.C. Merkez Bankası nezdinde Müşterek fon Hesabı uygulamasına geçildiği, 1993 yılından itibaren bu fonların büyük kısmının Bütçe kapsamına alındığı, uygulanmakta olan Ekonomik İstikrar Programı çerçevesinde bütçe birliğinin ve şeffaflığın sağlanması amacıyla yeni fon kurulmasına izin verilmediği, fonların tasfiyesine yönelik olarak başlatılan çalışmalar kapsamında 200 ve 2001 yıllarında toplam 52 fonun tasfiyesine ilişkin

işlemlerin tamamlandığı, bu yasa kapsamında da 15 adedinin tasfiyesine karar verildiği"

İfade olunmuştur.

Benzeri sayılabilecek ifadeler Özel ödenek, özel gelir ve özel hesap uygulamalarına son veren 14.7.2004 tarihli ve 5217 sayılı Özel Gelir ve Özel Ödeneklerin Düzenlenmesi ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un genel gerekçesinde de;

"Devlet bütçesinin temel ilkelerinden birisi birlik ilkesidir. Bu ilkeye göre, Devlete ait tüm gelir ve giderlerin tek bir bütçede yer alması esastır. Böylelikle, Devlet kaynaklarının tek elde toplanarak harcamalarda saydamlık sağlanması amaçlanmakta, bütçe disiplininin kaçışlar ve harcamalarda keyfiyetin önlenilmesine çalışılmaktadır. Bunun istisnasını oluşturan unsurlardan en önemlileri fon ve özel gelir-özel ödenek uygulamalarıdır.

(...)

Fonların tasfiyesi sonrasında başlayan özel gelir-özel ödenek uygulamaları ile diğer mevzuat gereğince devam eden özel gelir-özel ödenek uygulamaları sonrasında bütçelerde başlangıç ödenekleri ile yıl sonu harcamaları arasında önemli farklar doğmaktadır.

Bu çerçevede Teklif ile yürütülmekte olan ekonomik program gereğince özel gelir-özel ödenek uygulamalarının yeniden gözden geçirilmesi, devamında fayda görülenlerin haricindeki uygulamaların kaldırılarak yerine söz konusu özel gelirlerin bütçe geliri olarak kaydedilmesi ve harcamalarının ilgili kurum bütçelerine öngörülecek ödeneklerle yapılması imkanını sağlayacak düzenlemelerin gerçekleştirilmesi, böylece bütçe uygulamalarının daha saydam ve açık olması amaçlanmaktadır."

İfadeleriyle yer almıştır.

Yukarıdaki gerekçelerde de belirtildiği üzere; fon ve benzeri uygulamalarla kamu kaynakları mali yönetim ve denetim sisteminin dışına çıkarılmakta, mevcut kamu harcama ve denetim hukukuna tabi olmadan oluşturulan bu hesaplardan yapılacak harcamaların, desteklemelerin, hibelerin; türlerini, sınırlarını, şartlarını, kapsamını, kullanımını, diğer kamu kurumlarına, belediyelere, özel sektör kuruluşlarına ve sivil

toplum otoritelerine aktarma esaslarını ve denetimini düzenlemeye ilgili Bakanlık veya bakan yetkili kılınmaktadır.

Bu durum Türkiye Büyük Millet Meclisinin bütçe hakkının engellenmesine neden olmakta aynı zamanda mali saydamlık ve hesap verilebilirlik ilkelerine de aykırılık teşkil etmektedir.

Bu uygulamalarla;

-Kamu idarelerinin bütçe ödeneklerinin bir kısmı bütçe sistemi dışına çıkarılarak fonlara, özel hesaplara aktarılmaktadır,

-Harcama yetkilisi, muhasebe yetkilisi, gibi görevlilerin belirlenme yetkisi Bakan'a verilmektedir.

-Özel hesap uygulamaları ve fonlar için ayrı bir vezne açılmaktadır.

-Özel hesaptan yapılacak harcamalar kamu harcama hukukunun genel esaslarını belirleyen 5018 ve 4734 sayılı Kanunun kapsamı dışına çıkarılmaya çalışılmaktadır.

-Fonlardan ve özel hesaptan yapılacak harcamalar keyfiliğe açık olabilmektedir.

-Fonlardan ve Özel hesaptan yapılan harcamaların denetimi, genel denetim yerine, genellikle ilgili bakanın yetkilendirilmesiyle yapılmaktadır.

-Fonlardan ve özel hesaptan yapılan harcamalar üzerinde TBMM'nin olağan denetimi bulunmamaktadır.

-Fonlar ve özel hesaplar iç denetime tabi tutulmamaktadır.

-Fonlar Özel hesaptan yapılan harcamaların usulleri, belgelendirilmesi ve muhasebeleştirilmesi denetlenmesi konuları Bakan tarafından belirlenen usul ve esaslara bırakılmaktadır.

Bu durum hem mali saydamlık ve hesap verilebilirlik ilkeleri ile bağdaşmamakta hem de kamu mali yönetimi ve kontrol Kanununa, hem de Anayasaya aykırılık oluşturmaktadır.

Ancak, ülke nüfusunun ve yüzölçümünün büyük bölümünde geniş yıkıma, büyük boyutlu mal ve can kaybına neden olan Kahramanmaraş depremi sonucunda gerçekleşen felaketin yaralarının ivedilikle sarılması, yeniden inşa faaliyetleri için gerekli bulunan mali kaynağın sağlanmasında ve harcamasında kolaylık sağlayacak

Fon uygulamasının yukarıda yakın geçmişte uygulamalarında gözlemlenen sakıncaları da dikkate alınarak hesap verilebilirlik ve şeffaflık ilkeleri de göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Teklif metninin maddelerinin değerlendirilmesi;

Teklif metninin 1. maddesinde yer alan hükümde; Afet Yeniden İmar Fonunun, doğal afetler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlarda; imar, altyapı ve üstyapı çalışmaları için gerekli kaynağın sağlanması, yönetilmesi ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına aktarılması amacıyla kurulduğu belirtilmektedir.

Söz konusu madde metninden fonun kurulma amacının; doğal afetler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlarla ilgili olduğu yani, afet sonrasında yönelik olarak imar, altyapı ve üstyapı çalışmaları için gerekli kaynağın sağlanması, yönetilmesi ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına aktarılması amacıyla kurulduğu, söz konusu fonun genel afetlerin önlenmesi amacıyla önceden alınması gereken önlemler ve yapılması gerekli tasarruflarla ilgili olmadığı anlaşılmaktadır.

Anayasa'mızın "konut hakkı" başlıklı 57'inci maddesi; "Devlet, şehirlerin özelliklerini ve çevre şartlarını gözeterek bir planlama çerçevesinde, konut ihtiyacını karşılayacak tedbirleri alır, ayrıca toplu konut teşebbüslerini destekler" hükmünü içermektedir.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında, ülkemizin özellikle yoğun bir deprem kuşağı üzerinde bulunduğu göz önünde bulundurularak fon kaynaklarının neden afetlerin önlenmesi amacıyla yapılacak harcamaların (örneğin hasarlı sayılabilecek konutların tespiti, yeniden kentsel dönüşüm gibi) finansmanında kullanılmayacağı yönünde tarafımızca yöneltilen eleştirilere tatminkar yanıtlar verilmemiştir.

Yine maddenin görüşülmesi sırasında; Deprem dolayısıyla ilan edilen 8/2/2023 tarihli ve 6785 sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla ilan edilen Olağanüstü Hal dolayısıyla çıkarılmış bulunan 13 adet OHAL Kararnamesinde düzenlenen bazı hususların mevcut yasalarda yer alan bazı hükümlerle çeliştiği, yasalarda yer alan bazı hükümlerin afet

durumunu gözeterek getirilen gerekli esneklikleri içeren hükümlerle de çeliştiği, hatta bazılarının Anayasa'nın 104. maddesinde yer alan *Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı karamamesiyle düzenlenemez. Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı karamamesi çıkarılamaz. Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı karamamesi çıkarılamaz* hükmüne rağmen yürürlüğe konulduğu, bu durumun ileride birtakım sorunlar ortaya çıkarabileceği yönündeki eleştirilerimize yanıt verilmemiştir.

Teklif metninin 2. maddesinde yer alan hükümde; Afet Yeniden İmar Fonu, Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlanmaktadır.

Söz konusu madde metni;

“Bu Kanunun amacının gerçekleştirilmesi için Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı, tüzel kişiliği haiz Afet Yeniden İmar Fonu kurulmuştur.”

hükmünü taşımaktadır.

Maddenin komisyonda görüşülmesi sırasında; fonun kamu tüzel kişisimi veya özel hukuk tüzel kişisi mi olduğuna dair sorulara öncelikle tereddütle cevap verilmiş olmasının nedeni anlaşılamamıştır.

Ancak söz konusu çekincenin yurt dışından sağlanacak fonlarla ilgili olduğu, aslında Fonun bir kamu tüzel kişisi olduğu belirtilmiştir. Ancak bunun madde metnine yazımından kaçınılmasının nedenine tam olarak açıklık getirilmemiştir.

Teklif metninin 3. maddesinde; Hazine ve Maliye Bakanının başkanlık yapacağı Fonun Yönetim Kurulu'nun Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Tarım ve Orman, İçişleri ve Ulaştırma ve Altyapı Bakanları ile Strateji ve Bütçe Başkanından oluşturulacağı, Yönetim Kuruluna, fondan kaynak aktarımı yapılacak projeleri, aktarılacak kaynak tutarını ve harcama programlarını belirleme yetkisinin verildiği, Fonun kaynaklarının Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanununun 12'nci maddesi çerçevesinde belirlenen esaslara göre değerlendirileceği

Fonun sekreteryâ hizmetlerinin Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yerine getirileceği,

Fonun yapısı ve işleyişine ilişkin usul ve esaslar Fon tarafından çıkarılacak yönetmelik ile belirleneceği yönünde düzenleme yapılmaktadır.

Teklifin 2. maddesi üzerinde yapılan değerlendirmelerde yer verildiği üzere, Fonun tüzel kişilik yapısının kanun metninde tanımlanmamasının uygulamada sorunlar çıkarılacağı yönündeki yer eleştirilerimize de karşılık verilmemiştir.

Anayasa'nın 124. maddesi; *"Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı karamamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla, yönetmelikler çıkarabilirler..."* hükmünü taşımaktadır.

Teklifin bu maddesinde yer alan; Fonun yapısı ve işleyişine ilişkin usul ve esaslar Fon tarafından çıkarılacak yönetmelik ile belirleneceği yönünde düzenleme Fonun kanunla mutlaka özerk bir kamu tüzel kişisi olarak tanımlanması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Ayrıca madde metninde yer alan "Yönetim kurulunun fondan kaynak aktarımı yapılacak projeleri, aktarılacak kaynak tutarını ve harcama programlarını belirler." şeklinde bir düzenleme Fonda ayrıca bu hazırlıkları yapacak ve yönetim kurulunun onayına sunacak bir uzman kadronun çalışmasını da zorunlu kılmaktadır.

Maddenin komisyondaki görüşmeleri sırasında; söz konusu Fon Yönetim Kurulunda, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı gibi kamu kurumları ile Belediyeler Birliği ve bazı sivil toplum temsilcilerinin de temsil edilmesi yönündeki önerilerimiz karşılık bulmamıştır.

Teklif metninin 4. maddesinde; Fonun kaynakları ;

-Yurt içi ve yurt dışı kaynaklı bağış, yardım, hibe ve kredi,

-Merkezi Yönetim Bütçesine bu amaçla konulacak ödenek,

-Fonun kurum ve kuruluşların mevzuatındaki her türlü kısıtlamalardan muaf tutularak yurt içi ve yurt dışı sermaye ve para piyasalarından sağlayacağı finansman ve kaynaklar. (Borçlanma),

-Diğer gelirler

olarak sıralanmaktadır.

Söz konusu maddede yer alan "diğer gelirler" ibaresinin hukuki belirlilik açısından Anayasa'nın 2. Maddesine aykırı olup olmadığı hususunun değerlendirilmesi gerekmektedir.

Söz konusu maddede yer alan düzenlemeyle; bir anlamda Fona yurt içi ve yurt dışından sınırsız olarak kısa ve uzun vadeli borçlanma yetkisi verilmektedir

Maddede yer alan düzenleme ile Fonun yapacağı borçlanma "kurum ve kuruluşlarının mevzuatındaki her türlü kısıtlamalardan muaf" tutulmaktadır.

28.03.2002 tarih ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin düzenlenmesi hakkında Kanununun amaç başlıklı 1. maddesi;

"Ülkenin kalkınma hedeflerini dikkate alarak, piyasalarda güven ve istikrarı koruyarak ve makro ekonomik dengeleri gözeterek, Devletin iç ve dış borçlanmasına, hibe almasına, borç ve hibe vermesine, nakit yönetiminin maliye ve para politikaları ile koordineli bir şekilde yürütülmesine, verilecek garantilerin, bu borçlanma ve garantilerden doğan finansal alacaklar ile Devlet iç ve Devlet dış borcunun etkin bir şekilde yönetimine ve izlenmesine, Hazine Müsteşarlığı ile 2 nci Maddede yer alan kuruluşlar arasındaki malî ilişkilerin düzenlenmesine ve bu hususlar dahil olmak üzere Müsteşarlık tarafından üstlenilen her türlü malî yükümlülüğün geri ödenmesi, ilgili bütçe hesaplarına kaydedilmesi ve raporlanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir."

Kanunun "kapsam" başlıklı 2. maddesi de;

"Bu Kanun; merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları, kamu iktisadi teşebbüslerini, özel hukuk hükümlerine tâbi olmakla beraber sermayesinin yüzde ellisinden fazlası kamuya ait olan kuruluşları, fonları, kamu bankalarını, yatırım ve kalkınma bankalarını, büyükşehir belediyelerini, belediyeleri ve bunlara bağlı kuruluşlar ile sair yerel yönetim kuruluşlarını, yap-işlet-devret, yap-işlet ve işletme hakkı devri ve benzeri finansman modelleri çerçevesinde gerçekleştirilmesi öngörülen projeler kapsamında ödeme yükümlülükleri Hazine Müsteşarlığınca garanti edilen kuruluşları ve hibelerle sınırlı olmak kaydıyla sivil toplum örgütlerini kapsar."

hükmünü içermektedir.

Anılan kanununun değişik maddelerinde sağlanacak borç ve finansman kaynağına ilişkin olarak bazı ikraz ve garanti limitleri getirilmiştir.

Örneğin Kanununun 3. maddesinde;

“..Yılı bütçe kanununda belirtilen başlangıç ödenekleri toplamı ile tahmin edilen gelirler arasındaki fark miktarı kadar net borç kullanımı yapılabilir.

Borçlanma limiti değiştirilemez. Ancak borç yönetiminin ihtiyaçları ve gelişimi dikkate alınarak, bu limit yıl içinde en fazla yüzde beş oranında artırılabilir. Bu miktarın da yeterli olmadığı durumlarda, ilave yüzde beş oranında bir tutar, ancak Cumhurbaşkanı kararı ile artırılabilir. Bütçenin denk olması durumunda da borçlanma, anapara ödemesinin en fazla yüzde beşine kadar artırılabilir.

Vadesinde nakden ödenenler hariç, çeşitli kanunlara dayanılarak ikrazen ihraç olunan özel tertip Devlet iç borçlanma senetleri bu limitin hesaplanmasında dikkate alınmaz. Malî yıl içerisinde ikrazen ihraç edilecek özel tertip Devlet iç borçlanma senetlerinin limiti her yıl bütçe kanunlarıyla belirlenir.

Mali yıl içinde sağlanacak garantili imkân ve dış borcun ikrazı limiti, yılı bütçe kanunuyla belirlenir.”

gibi düzenlemeler yer almaktadır.

Teklif metninde yer alan bu düzenlemenin Fonun yapacağı borçlanmaların Merkezi Yönetim Bütçesiyle belirlenen Hazinesinin borçlanma limitine girmemesi sağlanmaktadır. Bu nedenle Fon tarafından yapılacak olası borçlanmalarda mali disiplin ilkesinden taviz verilmemesi aksi bir durumun geçmiş yıllardaki fon uygulamalarında görüldüğü üzere telafisi güç dengesizliklere ve mali problemlere yer açacağıнын göz önünde bulundurulması gerekir.

Teklifin görüşülmesi sırasında; geçmiş günlerde yapılan bağış kampanyası sonucunda AFAD ve Kızılay'a bağışlanan 115.1 Milyar TL. civarında olduğu ilan edilen miktarın harcanmayan bakiyesinin bu yeni kurulan fona devredilmesi ile ilgili öneriler iktidar partisi milletvekilleriince uygun bulunmamıştır, ancak bu kanun teklifinin yürürlüğe girmesinden sonraki bağış ve yardımların Fon hesabında izleneceği yönünde açıklamalarda bulunulmuştur.

Teklif metninin 5. maddesinde; Fon Yönetim Kurulu tarafından karar verilen projeler için Fondan harcama programı kapsamında ve gerçekleştirmelere bağlı olarak kurum ve kuruluşlara kaynak aktarılması, aktarılan kaynağın ilgili idare bütçesi ile ilişkilendirilmek üzere gelir ve ödenek kaydedilmesi ve yılı içinde harcanmayan kısımların ertesi yıla devredilmesine ilişkin hususlar düzenlenmektedir.

Bu kapsamda gerçekleştirilecek iş ve işlemlere ilişkin usul ve esasları belirleme yetkisi ise Cumhurbaşkanlığına verilmektedir.

Söz konusu düzenlemeler aslında 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanununun “Özel Gelirler” başlıklı 39. ve “Bağış ve Yardımlar” başlıklı 40. maddesinde yer alan hükümlere bir ölçüde benzer düzenlemelerdir. Bu durum aslında tamamen ayrı bir Fon uygulamasına gidilmeyip, genel afetlerle ilgili olarak temin edilecek her türlü kaynağın ve söz konusu harcamaların bütçe disiplini bozulmaksızın yapılabileceğine dair eleştirilerimize de dayanak teşkil etmektedir.

Teklif metninin 6. maddesinde; yer alan düzenleme ile maddenin gerekçesinde açıklandığı üzere, Fonun, 6085 sayılı Sayıştay Kanununun 4/1-ç bendi çerçevesinde Sayıştay denetimine tabi olmakla birlikte, Fonun ayrıca bağımsız denetim standartlarına uygun olarak da denetlenmesi öngörülmektedir.

Ayrıca Fon kaynakları ve aktarımlarına ilişkin mali verilerin düzenli olarak kamuoyuyla paylaşılacağı belirtilmekte ve idarelerden bilgi ve belge temini için yetki alınmaktadır.

Maddenin görüşülmesi sırasında yapılan açıklamalardan söz konusu düzenlemenin yurt dışından sağlanacak kaynaklarla ilgili olarak yabancı muhatapların Fonun ayrıca bağımsız denetim standartlarına uygun olarak da denetlenmesi taleplerini karşılamak için getirildiği ifade edilmiş, madde gerekçesinde yazılmasına karşın Fonun Sayıştay denetimine tabi olduğunun ayrıca madde metninde derç edilmesi ile ilgili talepler iktidar partisi grubuna mensup üyeler tarafından uygun bulunmamıştır.

Ayrıca söz konusu maddede faaliyet sonuçlarının kamuoyuna açıklanması ile ilgili olarak açıklama şekil ve ortamı konusunda belirsizlik bulunmaktadır. Söz konusu faaliyet sonuçlarının açıklanma biçiminin hesap verilebilirlik ve şeffaflık açısından gözden geçirilmesinde yarar bulunmaktadır.

“Teklif metninin 7. maddesinde; Fonun vergi, harçlar ve diğer mali yükümlülüklerden muafiyet ve istisnalarına ilişkin hükümlere yer verilmektedir.

Ayrıca, gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerince Fona yapılan nakdî bağış ve yardımların tamamının gelir veya kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde gösterilmek şartıyla beyan edilen gelirden veya kurum kazancından indirebileceği yönünde düzenleme yapılarak Fona bağış yapılması vergisel açıdan da desteklenmektedir.

Madde metnin görüşülmesi sırasında söz konusu muafiyetin Katma Değer Vergisi ve Özel Tüketim Vergisi açısından da değerlendirilmesi yönündeki talepler karşılık bulmamıştır.

Teklif metninin 8. maddesinde; 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanuna eklenmesi önerilen ek maddeyle (ek madde 7) Hazine ve Maliye Bakanına, doğal afetler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlarda imar, altyapı ve üstyapı çalışmaları için Türkiye Cumhuriyeti adına sağlanan dış finansmanın Afet Yeniden İmar Fonuna karşılıksız tahsis etme yetkisi verilmektedir.

Söz konusu maddede ayrıca; herhangi bir dış finansman kaynağından doğal afetler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlarda imar, altyapı ve üstyapı çalışmaları için, genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri hariç Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamındaki diğer kurum ve kuruluşlara finansman sağlanması halinde de bu finansmanın o kuruluşa karşılıksız tahsis edilmesi için Hazine ve Maliye Bakanına yetki tanınmakta, tahsis edilen tutarlar karşılığı Bakanlık bütçesine ödenek eklemeye Bakan yetkili kılınmaktadır.

Sonuç olarak; Ülke nüfusunun ve yüzölçümünün büyük bölümünde geniş yıkıma, büyük boyutlu mal ve can kaybına neden olan Kahramanmaraş depremi sonucunda gerçekleşen felaketin yaralarının ivedilikle sarılması, yeniden inşa faaliyetleri için gerekli bulunan mali kaynağın sağlanmasında ve harcanmasında kolaylık sağlayacak Fon uygulamasının yukarıda yakın geçmişte uygulamalarında gözlemlenen sakıncaları da dikkate alınarak hesap verilebilirlik ve şeffaflık ilkeleri de göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmesini

desteklemekle birlikte, yukarıdaki bölümlerde yer alan eleştiri ve kanaatlerimizi de saklı tutuyoruz.

Bülent Kuşoğlu
Ankara
Kamil Okyay Sındır
İzmir

Abdüllatif Şener
Konya
Emine Gülizar Emecan
İstanbul
Süleyman Girgin
Muğla

Mehmet Bekaroğlu
İstanbul
Cavit Arı
Antalya

MUHALEFET ŞERHİ

Parlamento Yaraları Saracak Koruyucu Düzenlemeler Yapmalıdır!

Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi, Plan Bütçe Komisyonunda belirttiğimiz üzere eksik bir düzenlemedir: “Bu olayı bütün yönleriyle değerlendirmemiz gerekir, hem yaraları sarmak için hem de bir daha afetlerin olmaması için düzenlemeler yapmamız gerekir.”

Türkiye bir deprem ülkesidir. 6 Şubat tarihinde gerçekleşen depremlerle, deprem riski sona ermemiş; bilakis artmıştır. Bilim insanları İstanbul, İzmir, Bingöl, Hakkari, Erzincan başta olmak üzere çok sayıda kentin ciddi risk altında olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla yapılması gereken parlamentonun yaraları saracak ve sararken eşitsizlikler üretmeyecek düzenlemeler ile koruyucu adımları hızla atmasıdır. Fakat AKP-MHP ittifakı, bu düzenlemede olduğu gibi hem yapıcı düzenleme yapma hem meslek örgütlerinin ve muhalefetin fikirlerini alma hem de koruyucu hamleleri gerçekleştirme hususunda yetersiz bir düzenlemeyi gündeme getirmiştir. Bu yetersizlik ve eksiklikler söz konusu kanun teklifiyle kurulmak istenen fonla ne murat edildiği ve depremin gerçekçi maliyetinin ne olduğu başta olmak üzere çok sayıda soru da cevapsız bırakılmaktadır. AKP-MHP ittifakı, depremle ilgili kurmak istediği fonun mantıki gerekçelerini ortaya koyamamakta, bilimsel ve teknik verilere dayalı bir izahat gerçekleştirememektedir.

AKP-MHP İttifakı “Siyasi Sorumluluk” ve “İstifa” Kavramlarını Siyasi Lügatten Çıkarmıştır!

Türkiye’de 6 Şubat tarihinde yaşanan depremlerde resmi açıklamalara göre 50 bin civarında yurttaşımız yaşamını yitirmiş, yüz binlerce yurttaşımız yaralanmıştır. Yıkılan veya ağır hasarlı çoğu binada idarenin yetersiz denetimi ve iktidarın “imar

afları” önemli rol oynamıştır. Ayrıca deprem olduktan sonraki iki günde kamu idaresi deprem bölgelerine gitmemiş, skandallar birbirini izlemiştir. Bunun sonuçları ise ağır olmuş ve çok sayıda yurttaşımızın hayatını yitirmesine neden olmuştur.

Bu tabloya rağmen tek bir siyasi ve idari görevli, sorumluluk üstlenmemiş ve istifa etmemiştir. Medeniyet ve etik kaybının korkunç bir manzarası ortaya çıkmıştır. Bu manzaranın sorumlusu siyaseti iktidar ve nimet aracı sayan, kadrolaşmayı esas alan AKP-MHP ittifakıdır. Bu ittifak, etik ve siyasi eksikliğini “dini söylemler”i esas alarak örtmeye çalışmış ve “kader planı” olarak tarihe geçen utanç dolu bir açıklamaya sığınmıştır. Oysa herkes bilmektedir ki, deprem bir doğa olayıdır ve Türkiye bir deprem ülkesidir. Bu gerçeğe aykırı hareket eden, politika üreten siyasi ve idari yetkililer depremlerin bilançosunun asli sorumlularıdır.

Rant Yandaşlara, Maliyet Tüm Halka Yansıtılmak İsteniyor!

6 Şubat tarihinde gerçekleşen depremlerin Türkiye’ye maliyeti 100 milyar dolar civarındadır. İnşaat sektörü üzerinden yandaşlara rant dağıtmayı siyasi omurgası haline getiren iktidar, depremden ötürü ortaya çıkan yıkımın maliyetini ise tüm halka yaymak istemektedir. Bu kanun teklifiyle, maliyet tüm halka yüklenecektir. Çünkü gerek yeni vergiler gerekse de iç-dış borçlanma ciddi bir maliyet ortaya çıkarmaktadır. Komisyonunda belirttiğimiz üzere bizler diyoruz ki “depremin yarasını sararken o zenginleştirdiğiniz rantçıları vergilendirelim. Onların sırtına bu vergiyi yükleyelim; onların servetleri, gayrimenkulleri üzerinden artan oranlı bir vergi çıkaralım.”

Maliyeti halka yüklemek isteyen bu anlayış, her türlü denetimin yolunu kapatarak yeni bir siyasi ve ekonomik kara delik inşa etmek istemektedir. Varlık Fonu misali, halkın kaynakları bir gayya kuyusuna atılmak istenmektedir. Komisyon görüşmelerinde de belirttiğimiz üzere, Fon’un denetimden kaçırılması asla kabul edilemeyecek bir durumdur. Çünkü AKP-MHP ittifakına akçeli işler başta olmak üzere tüm alanlarda tek bir güven odağı kalmamıştır. Nitekim gerek Türkiye içinde toplanan 115 milyar TL ve yurtdışından gelen desteklerin ne kadar olduğu, ne için kullanıldıkları, haksız rekabetle harcanıp harcanmadıkları gibi onlarca soru kamuoyunda dile getirilmektedir. Bu sorulara iktidar temsilcileri tarafından tek bir cevap verilmemiştir.

Felaket İktidarı Yıkımın Sebebidir!

6 Şubat Maraş merkezli ve 20 Şubat Hatay merkezli üç deprem, Türkiye’de büyük bir yıkıma neden olmuştur. 11 ili, 110 bin kilometre karelik alanı ve 15 milyondan fazla insanın hayatını etkileyen bu depremler neticesinde son resmi bilgilere göre

50 bine yakın kişi yaşamını yitirmiştir. Bu depremlerde yıkılan toplam bina sayısı 17 bin 640, yıkılan toplam daire sayısı ise 63 bin 311 olmuştur. İnsan hayatına dair büyük bir yıkıma, iktisadi bir buhran eşlik etmiştir. Barınma hakkı başta olmak üzere temel evrensel insan haklarının yerine getirilmesinde AKP-MHP iktidarı acziyete düşmüş ve doğa olayı olan depreme karşı insan hayatını önceleyen tek bir adım atmamıştır. Bilakis 6 Şubat depremlerinden önce çıkardığı “İmar Afları” ile hem bütçe geliri elde etmiş hem de siyasi propaganda yapmıştır. Fakat iktidarın kısa süreli çıkarıcı hesapları, binlerce insanın yaşamını yitirmesine, on binlerin yaralanmasına, kentlerin yıkılmasına ve büyük bir iktisadi maliyetin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

İktidarın acziyetine karşı sivil toplumun, dayanışma ağlarının, halkın yardımlaşmasının devreye girdiği, depremin yaralarının topluma dayalı olarak sarılmaya başlandığı bir dönemde, henüz insanların yakınları enkaz altındayken iktidar, “konut müjdesi” içeren açıklamalara tevessül etmiştir. Bunun yanı sıra dayanışma ağlarını aksatmak, engellemek ve halkı kin ve düşmanlığa teşvik edici söylemleri kullanmak suretiyle doğa olayı olarak depremin ortaya çıkardığı felaketi büyütülmüştür.

Felaketi büyüten sadece iktidarın yaptıkları değil, aynı zamanda yapmaktan imtina ettikleridir. Bunların başında yardım ve bağışların akıbeti bulunmaktadır. Depremin yaralarını sarmak niyetiyle büyük bir televizyon şovuna dönüştürülen, devletin devlete bağış yapması gibi trajikomik görüntüler ortaya çıkaran yardımlar ve uluslararası kuruluşlar ile devletlerden gelen yardımların nereye harcandığı, faturalandırılıp faturalandırılmadığı gibi çok sayıda soru işareti hala cevap beklemektedir.

Bir başka açıdan çeşitli soru işaretleri ve kuşkular daha giderilmeyi beklemektedir. Depremin ardından pazarlık usulüyle yapılan ihalelerin sayısı, 7 Mart 2023 itibarıyla 53'e, ihale büyüklüğü de 47,6 milyar TL'ye ulaştı. Bu ihalelerin nasıl yapıldığı, rant sağlanıp sağlanmadığı, teknik şartları ve depreme dayanıklılık şartlarının ne olduğu hala bilinmemekte, iktidar kamuoyundan tüm bu bilgileri kaçırarak depremlerle ortaya çıkan afetten yandaşlara maddi kar dağıtımını gerçekleştirmek istediği akıllarda soru işaretleri barındırmaktadır.

İktidar 6 Şubat ve 20 Şubat depremlerini “Asrın Felaketi” olarak siyasal söyleme tahvil etmektedir. Bu söylemle birlikte iktidar asli sorumluluğunu görünmez kılmaya ve sorumluluktan kaynaklanan yaptırımları dışsallaştırmaya çalışmaktadır. Oysa İmar Aflarıyla kaynak ve oy avcılığı yapan, deprem vergilerini amacı dışında kullanan ve imar rantını inşaat sektörüyle birlikte büyüten iktidar depremin ortaya çıkardığı yıkımın asli ve tek sorumlusudur. Ortada Asrın felaketi varsa bu felaketin baş rol oyuncusu iktidardır.

Halkın iktidar güveninin sıfırlandığı bu süreçte, TBMM uzun süre kapalı bırakılmış; deprem riski taşıyan birçok kent kaderine bırakılmıştır. Böylesi bir dönemde depremle ilgili TBMM’de gündeme taşınan ilk yasal düzenleme teklifi ise 2-4987 Sıra Sayılı Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi’dir. Bu teklife bakıldığında şu noktalar çarpıcı şekilde öne çıkmaktadır.

- Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı tüzel kişiliği haiz Afet Yeniden İmar Fonu kurulmaktadır. 1999 depremi sonrası devreye konan Özel İletişim Vergisi benzeri bir uygulama devreye konmaktadır. Yani halktan toplanan kaynaklar bir kez daha bir meçhule feda edilmek istenmektedir. Oysa ki, 1999-2023 yılları arasında toplanan deprem vergisi miktarı 40 Milyar Dolardır. İstanbul’u depreme hazırlamanın maliyeti 150 bin binanın güçlendirilmesi için 20 Milyar Dolar’dır. Fakat deprem riski yaşayan İstanbul’u iki defa depreme hazırlıklı hale getirecek deprem vergileri iktidar tarafından siyasi çıkar ve rant dağıtımı amaçlı başka alanlarda kullanılarak hiç edilmiştir.
- İşsizlik Fonu, ihtiyat akçesi, Varlık Fonu, Deprem vergileri, Kredi Garanti Fonu gibi halktan toplanan ve kamuya ait olan kaynakların iktidar tarafından başka alanlar ve amaçlarda kullanılmasının akabinde Afet Yeniden İmar Fonu’nun da aynı akıbeti yaşayacağını öngörmek için kâhin olmaya gerek yoktur. Bu kapsamda her nevi nakdi bağış, yardım, hibe, yurtiçi ve yurtdışından sağlanacak finansman, bütçeye konulacak ödenek Fon’a aktarılmak istenmektedir. Her ne kadar Fon’un şeffaf bir şekilde yönetileceği ve işleyeceği ifade edilse de “Ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz.”
- Fon’un yönetiminden bir kez daha muhalefet, meslek örgütleri, sivil toplum örgütleri, akademisyenler uzak tutulmakta, iktidarın “ben yaparım” total mantığı işlemektedir. Fon Hazine ve Maliye Bakanı başkanlığında, Tarım ve Orman Bakanı, İçişleri Bakanı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanı ile Strateji ve Bütçe Başkanından oluşan yönetim kurulu tarafından idare edilecektir. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’nde söz konusu yönetim kurulunda yer alanların tümü Cumhurbaşkanının memuru olarak yer alacak ve partili cumhurbaşkanı tüm Fon’u siyasi çıkarı için kullanabilecektir.
- Fonun kaynakları ve finansmanı ile ilgili düzenlemede yurt dışı borçlanmasının önü açılmakta, bütçeye konulacak ödenek denerek yeni vergi yüklerine işaret edilmektedir. Bu düzenlemelerle birlikte dış borç alınması bütçe üzerindeki faiz yükünü arttıracaktır. 2023 yılı için ön görülen 566 milyar TL’lik faiz gideri ile 660 milyar 901 milyon TL’lik

bütçe açığı katlanacaktır. Benzer şekilde bütçeye konulacak ödeneğin “gelir kısmı” için vergi yükü artırılarak geçim sıkıntısı yaşayan halk daha zor duruma düşürülecektir.

- Teklifte yer alan denetim ve raporlama düzenlemesi oldukça yetersizdir. Bağımsız kuruluşlar ve meslek örgütlerinin denetim sürecine dahil edilmemesi, her türlü kuşkuya kapı aralamaktadır. Öyle ki Sayıştay denetim yetkisi ve sorumluluğunu siyasi saikler gölgesinde gerçekleştirdiğini yayınladığı son raporlarda açıkça ortaya koymuştur.
- Muafiyet ve istisnaların düzenlendiği maddelerde Fon’a yapılan nakdi bağış ve yardımların gelir veya kurumlar vergisinden düşülmesi öngörülmektedir. Sermayeyi “bağışsız bağışçı” yapan ve adaletsizliği derinleştiren bu düzenleme kabul edilemezdir.
- İlk yapılması gereken Afet Yeniden İmar Fonu kurulması değildir. Böyle bir fon kuruluşundan önce ihtiyaç olan güçlü ve uzmanlaşmış bir siyasal iradenin oluşturulmasıdır. Acilen HDP olarak kanun teklifini sunduğumuz Afet ve Acil Durumlara Müdahale Bakanlığı ve TBMM bünyesinde Afet ve Acil Müdahale İhtisas komisyonu kurulması yönünde teklifler gündeme alınmalıdır. AFAD ve diğer sorumlu kamu kurumlarının yetersizliği deprem felaketinin ilk 72 saatinde açıkça görülmüş, aradan geçen bir aylık süre içerisinde halen gerekli tedbirlerin alınmadığı, taleplerin karşılanmadığı ortaya çıkmıştır. Sermaye transferleri, bağış, hibe gibi ödeneklerle afetlere müdahale edilebilmesi, afet yönetiminin gerçekleştirilebilmesi mümkün değildir. Yapılması gereken bir bakanlık kuruluşudur.

Madde Değerlendirmeleri

Madde 1: Fonun amaç ve kapsamı belirtilmektedir. 40 milyon insanın deprem kaygısıyla kafasını yastığa rahat koyamadığı günümüzde, söz konusu düzenleme eksik ve yetersizdir. AKP-MHP ittifakı depreme karşı gerçekçi tedbirler almak yerine seçim öncesi siyasi çıkar amaçlı “temel atma törenleri”nin derdine düşmüştür.

Madde 2 ve 3: Afet Yeniden İmar Fonu’nun kuruluşu ve bağlı olduğu bakanlıklar belirlenmektedir. *Madde 3*, Afet Yeniden İmar Fonu’nun yönetim kurulu, kimlerden oluşacağı, yetki ve görevleri ile diğer işlerini belirleyen yönetmeliğin çıkarılmasını içermektedir. Bu maddelerle tüm yetkiler yürütme erkinin uhdesine bırakılmaktadır. Oysa yürütme erkinin siyasi çıkarlarını önceleyeceği gerçeği ortadadır ve bu da depremlerle oluşması muhtemel yıkım riskini olabildiğince

arttırmaktadır. Bu kapsamda yetkilerin Meslek Örgütleri, Parlamento, Bilim İnsanları ile paylaşılması gerekmektedir.

Madde 4: Fona ilişkin kaynaklar belirlenmekte, iç ve dış finansmanın sağlanması hususu ele alınmaktadır. Fon yaklaşımı -hele de denetimden kaçırılmış ise- Türkiye ekonomi politik tarihinde kara lekelerle dolu olan bir yaklaşımdır. Yolsuzluk, usulsüzlük, yanlış politikaların kaynağı olarak defalarca denetlenmiştir. Bu kapsamda bizler Fon yerine gelirleri servet vergisi ve artan oranlı rant vergisinden oluşan, yerel yönetimler, kooperatifler ve birtakım kolektiflerin paydaşları olduğu bir banka öneriyoruz. İç ve dış borçların Fon aracılığıyla sağlanması, Türkiye’de yaşanan ciddi iktisadi problemleri derinleştirme riskine sahiptir.

Madde 5: Madde ile fonun kaynak yönetiminin ve bütçe kaynaklarının harcama ve aktarımına ilişkin düzenleme yapılmaktadır. Yetkili Cumhurbaşkanı olarak belirlenmektedir.

Madde 6: Madde ile Fonun denetimine ilişkin düzenlemeler yapılmaktadır. Fonun Sayıştay denetimine tabi olması sağlanmakta, ayrıca özel denetime de tabi olması düzenlenmektedir.

Madde 7: Madde ile Fonun her türlü vergi ve harçtan muaf tutulması düzenlenmektedir.

Madde 8: Madde ile dış finansmana ilişkin kaynak bulma işlemlerinden Hazine ve Maliye Bakanlığı’nın sorumlu olduğu hükmü düzenlenmektedir.

Madde 9: Yürürlük maddesidir.

Madde 10: Yürütme maddesidir.

Rıdvan Turan
Mersin

Garı Paylan
Diyarbakır

MUHALEFET ŞERHİ

(2/4987) esas numaralı Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi 06/03/2023 tarihinde Esas Komisyonu Plan ve Bütçe Komisyonu Tali Komisyonu Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu olmak üzere 2 farklı komisyona havale edilmek üzere TBMM Başkanlığına sunulmuş olup 08/03/2023 tarihinde Bayındırlık, İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonunda ve 09/03/2023 tarihinde Plan ve Bütçe Komisyonunda görüşülmüştür. Teklif yürürlük ve yürütme maddeleriyle birlikte 10 madde şeklinde komisyon görüşmelerini tamamlamıştır.

İktidarın hızlıca kanunlaştırma yolundan vazgeçmiyor olması kaliteli, etkili ve verimli bir kanun yapım süreci inşa edemeyecektir. İlgili bu teklifte de iktidar grubunun bir gelenek haline getirdiği bu yöntem işletilmiştir.

İYİ Parti Grubu olarak daima savunduk ve dile getirdik ki; kanun yapma sürecimizi etkisizleştiren torba kanun yapma yönteminden vazgeçilmesi ve kanun tekliflerinin alanında uzman milletvekillerimizin görüş ve önerilerine sunulmak üzere tali komisyonlarda da görüşülmesi parlamentomuzun yasama faaliyeti kalitesi açısından elzemdir. Aralarında konu ve anlam bütünlüğü olmayan çok fazla kanunda değişikliği uzun ve karmaşık bir metinde birleştiren torba kanun teklifleri sadece yasama kalitemize zarar vermemekte aynı zamanda Meclis irademizi de kısıtlayan bir süreç ortaya çıkarmaktadır. Diğer yandan tali komisyonlarda görüşmelerin yapılması da alanında uzman milletvekillerinin konuyu etraflıca tartışmaları açısından dikkatle değerlendirilmesi gereken bir aşamadır. AK Parti iktidarının parlamentomuzun yasama faaliyetini işlevsizleştiren ve yasa yapma kalitemizi düşüren torba kanun yapma yöntemlerini ve tali komisyonları çalıştırmama tercihlerini bu kanun teklifine yansıtılmalarını memnuniyetle karşılamaktayız.

Teklifeye ilişkin bir diğer husus ise teklif sahiplerinin etki analizini sunmamış olmalarıdır. Bu depremde kaç vatandaşımızın direkt ve dolaylı olarak etkilendiği, kaç kişinin hayatını kaybettiği, bölgede hasarın hangi aşamaya ulaştığı, bu fonun amaç, kapsam ve etkilerinin neler olacağını görmek adına bir etki analizi hazırlanmalı ve komisyon milletvekillerimizin dikkatine sunulmalıydı. Ancak iktidar grubu etki analizini hazırlamamakla kalmayıp üstüne ciddiyetsiz bir tavır ve tutum içinde konumlanmıştır.

Kaç vatandaşımızın öldüğü sorusunu ilettiğimizde aldığımız cevap "50 bin" olmuştur. Esefle takip ettik ki vefat eden vatandaşlarımıza dair rakam "50 bin" diye bir nefeste bir anda dile getirilmiştir. Hayatını kaybeden her bir vatandaşımızı birer birer 50 bine kadar sayarsanız on dört saatte sayılmaktadır. Bu derece basit bir şekilde dile getirilmesi vefat edenlerin ruhlarını incitmektedir ve yakınlarının acısını derinleştirmektedir. Bu hususta hassasiyeti üstün kılıp, milletimizin canını incitmeden, acısını küçümseyecek en küçük bir yaklaşım içine sürüklenmeden hareket etmeyi önemsiyor ve iktidarı devlet ciddiyetine davet ediyoruz.

Genel Değerlendirme

Cumhuriyet tarihi boyunca yaşanan en büyük doğal afetlerden biri olarak kabul edilen Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan merkezli 2 deprem ülkemizi büyük bir yıkıma sürüklemiştir.

06 Şubat 2023 tarihinde saat 04:17'de Kahramanmaraş ili Pazarcık merkezli 7.7 şiddetinde ve saat 13:24'de Elbistan merkezli 7.6 şiddetinde meydana gelen depremler büyüklüğü ve etkilediği alan bakımından büyük kayıplara ve yıkımlara neden olmuştur. AFAD'ın 01/03/2023 tarihli basın bülteninde verilen bilgilere göre; depremlerin ardından 11.020 artçı deprem meydana gelmiştir. Kahramanmaraş, Gaziantep, Şanlıurfa, Diyarbakır, Adana, Adıyaman, Osmaniye, Hatay, Kilis, Malatya ve Elazığ illerinde toplam 45.089 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Bölgeden 1.971.589 vatandaşımız tahliye edilmiştir. Buradan bir kez daha depremde vefat eden vatandaşlarımıza Allah'tan rahmet, geride kalanlara sağlık, sıhhat ve sabırlar diliyoruz. Ancak bu şerh aracılığıyla ifade etmeyi mecburi görüyoruz ki; İYİ Parti milletimizin acılarını ve yaralarını saracak iradeyi inşa edecek ve göz göre göre gelen bu felakete kulak tıkayan herkesin gün yüzüne çıkmasını gözetecektir.

Ülkemizde yaşanan tüm depremlere rağmen 21 yıldır iktidarda bulunan AK Parti iktidarlarının hiçbir ders çıkarmadığı açıkça ortaya çıkmıştır. Afetler kader planının bir parçası olarak görülmemelidir. Yaşanması ihtimali olan bir doğal afetin, felakete dönüşmemesini sağlayacak irade ve idare Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerine aittir. Şehirleşme stratejilerinin, kamu politikalarının uygulamalarının ve bunların güncellenmesi ihtiyacının farkındalığı içinde olan bir hükümet riskleri en aza indirebilecek her türden imkâna ulaşmış olacaktır.

Kahramanmaraş Pazarcık ve Elbistan merkezli depremler göstermiştir ki 21 yıldır iktidarı elinde bulunduran AK Parti hükümetleri bu imkânları yaratamamış, devletimizin kurumsal kapasitesini koordine edememiş ve milletimizi bir doğal afeti felakete sürükleyen süreçle karşı karşıya bırakmıştır.

21 yıldır uygulanmakta olan rant, talan ve betonlaşmayı ilke edinmiş politikalar insanlarımızın yaşam koşullarına elverişli olmayan yapılar içinde yaşar hale gelmelerine yol açmıştır. Bilim insanlarının tüm uyarı ve ikazlarının dikkate alınmaması, AK Parti'nin liyakatten uzak kadrolaşma hırsı, plansız ve vurdumduymaz yönetme anlayışı yaşanacak her türden doğal afete devletimizin ve milletimizin hazırlıksız yakalanmasına sebep olmuştur.

İnsanlarımızın güvenli, sağlıklı koşullarda yaşama hakkına son veren her türden afeti “kader planı” olarak değerlendirmek sorumluluklarından kaçan bir yönetim anlayışının “kaçış planı” olmaktan başka bir gerçeklik ifade etmemektedir. Devletimizi ve milletimizi her türden tehde karşı koruma yemini eden ve bu sorumluluğu yerine getirmekle mükellef olan hükümet “kader planı” söyleminin ardına sığınmamalıdır.

İktidar her zaman olduğu gibi gerçeklerden uzaklaşarak algı yapmak adına kader planının ardına saklanarak bir slogan üretmiş ve bu doğa olayının yaratmış olduğu yıkımı “asrın felaketi” adıyla nitelemeyi tercih etmiştir. Şunu biliyoruz ve bu depremin yıkıcı sonuçlarıyla gördük ki; bu felaket ülkemiz için son 100 yılın en büyük kayıplarını verdiğimiz bir doğa olayıdır. Lakin insanlarımız asrın felaketini yaşadığımız bu doğa olayının şiddetine hazırlıksız yakalanıp vefat ederken aynı zamanda “asrın rezaleti” olarak adlandırmayı doğru bulduğumuz bir gayri ciddiliğin, yönetme ehliyetini kaybetmenin, hükümeti idare edememenin neticesinde ortaya çıkan krizlerden sebep hayatlarını kaybetmişlerdir.

Deprem, zamanı belirlenemese de öngörülebilir bir afettir. Bu itibarla deprem riski barındıran yerler ve deprem sonrasında doğacak sorunlar önceden öngörülebilecektir. Oluşacak krizin yönetilmesinde her ihtimal önceden planlanmış ve çözüme kavuşturulmuş olmalıdır. Ancak hükümet öngörülebilir ve bilinen bu afeti planlayamadığını, yaptıkları her işte olduğu gibi lansman ve reklam siyaseti güden, algı yaratan bir iradeyi inşa ettiklerini çok az bir zaman önce yapılan tatbikat ile tarihe kanıt düşmüştür. Siyasi iktidar ve yetkili kamu kuruluşları tarafından beklenen ve göz göre göre gelen bir hadise olduğu Afad raporlarında ortaya çıkmıştır. 9 Ekim 2019 tarihinde, İçişleri Bakanının yönetiminde Afad bir deprem tatbikatı gerçekleştirmiştir. Tatbikat senaryosu gereği Kahramanmaraş'ta 7.5 şiddetinde bir deprem olduğu varsayılmış ve bu deprem sonucunda Kahramanmaraş başta olmak üzere Adıyaman, Malatya, Gaziantep, Osmaniye, Şanlıurfa, Hatay, Kilis ve Adana depremden doğrudan etkilenmiştir. 2019 yılında gerçekleştirilen bu tatbikat senaryosuna göre; depremin şiddeti doğru tahmin edilmiş, depremden etkilenecek muhtemel bölge doğru tayin edilmiştir.

Lakin deprem tatbikatının akabinde hiçbir hazırlığın yapılmadığı ve koordinasyonun sağlanmadığı bu deprem felaketiyle ortaya çıkmıştır. Üzülerek dile getiriyoruz ki; nerede olacağı, neredeyse ne zaman olacağı, şiddeti bilinen ve tatbikatı yapılan bu depremin ilk üç gününde bu tatbikatı yapanlar görülmemiştir.

Devletimizde görev yapan personellerimizin iyi niyetli olduklarından ve ellerinden gelen gayreti gösterdiklerinden zerre şüphemiz yoktur. Fakat devletimizi ve milletimizi çaresizliğe sürükleyen gerçek sebebin akıllı bir organizasyonun olmaması olduğu acı bir şekilde tecrübe edilmiştir. Kamu kurum ve kuruluşlarımızda çalışan her bir görevlimizi de çaresizliğe sürükleyen de bu koordinasyonsuzluk ve organize olamama halinin olduğu açıkça ortaya çıkmıştır. Eğer ki bir akıllı organizasyon olsaydı depremin kayıplarının bu kadar ağır olmayacağı bilim insanlarımızın telkinleriyle kamuoyunun malumu olmuştur.

AK Parti 1999 yılında yaşanan depremin hemen ardından kısa bir süre sonra iktidar olmuş bir siyasi organizasyondur. "99 depreminde ne olmuş ki?" diye alaycı bir üslupla ders çıkarmaktan kaçan iktidar grubuna o depremden çıkaracakları çok ders olduğunu bir örnekle hatırlatmak gerekmektedir.

17 Ağustos 1999 depremi, gece 03:02'de olmuştur. Türk Silahlı Kuvvetleri üç saat sonra saat altıda 5 merkez oluşturmuştur. Saat 08:00'den itibaren Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı 37 helikopter sahada çalışmaya başlamıştır. Ankara Mevki Hastanesi sağlık ekibi ve malzemeleri bu helikopterlerle deprem bölgelerine gönderilmiştir. 18 Ağustos 1999 sabahı olduğunda 2 bin yaralı tahliye edilmiştir. 2 seyyar cerrahi hastane, 2 sahra hizmet bölüğü deprem bölgesine gönderilmiştir. İş makinası ihtiyacı için 4 istihdam savaş bölüğü bölgeye görevlendirilmiştir. 4 seyyar fırın, 4 seyyar mutfak, 22 su tankeri, 7 jeneratör, köpek timi, kan, serum ve diğer ihtiyaç malzemeleri deprem bölgesine o gün gönderilmiştir. Depremin ilk günü özel telefon hatları olmaması sebebiyle, TSK saat 13:00'te bölgeye uydu cep telefonu ve 2 uydu yer terminali göndermiştir. Karadan, denizden ve havadan depreme ilişkin koordinasyon sağlanmış ve imkanlar seferber edilmiştir. Yaşadığımız 6 Şubat 2023 depreminde ise Amfibi gücümüzün Foça'daki unsurlarının İskenderun Körfezi'ne intikalinin yirmi dört saatten daha erken olamadığı görülmüştür.

O zamanın hükümeti devletimizin asli görevini yerine getirmeye çalışmıştır ve kısmen de getirmiştir. Bugün ise saray hükümetinin içini boşalttığı devletimizin kurumları ve kuruluşları maalesef bu asli görevi yerine getirememişlerdir. Mukaddes devletimizin çaresiz ve çözümsüz bırakılması, devlet kurumlarımızın arasındaki bağların tamamen koparılmasından kaynaklanmaktadır.

Hükümet, devletimizin kudretini ve gücünü kullanamayan bir irade ortaya çıkararak depreme müdahale edememiş ve asrın afetinin asrın felaketine evrilmesine sebep olmuştur.

Hükümet deprem sürecini yönetememenin yanında bilimden ve liyakatten uzak yönetim anlayışıyla da milletimizi tedbirsiz bırakacak sonuçları meydana getirecek siyasa yürütmeye devam etmektedir. Bu siyasanın tercihiyle beraber Cumhurbaşkanı yanıltıcı ve yanlış bilgiler paylaşarak sorumluluğunu üstünden atmanın ve geçmişe yıkmanın telaşına düşmektedir. 2021 yılındaki Meclis Araştırma Komisyonunun Raporu'na bakacak olursak burada açık açık yazıyor ve deniyor ki: "Türkiye'de bu 28,8 milyon konut var, bunun da 6,7 milyonu hasarlı ve bunları 100 metrekareden hesap ettiğinizde o 6,7 milyon konut 65 bin dolar maliyetle yaptığımız takdirde 435 milyar dolara ihtiyacımız var."

Sadece bu ipucundan yola çıkarak ile buradaki hasarlı binaların ve konutların sayısı tespit edilebilirdi ancak Cumhurbaşkanı "1999'dan önce yapılan binalar yıkılanların yüzde 95'i." Açıklamasıyla hem meclisimiz iradesiyle ortaya çıkarılan bu metni itibarsızlaştırıyor hem de milletimizi kandırmayı kendine görev atfediyor.

Yine TÜİK'in 2022 yılı sonunda yayınladığı raporda deniyor ki: "2000 öncesi yapılan konutlar, konutların yüzde 53'üdür." TÜİK burada diyor ki: "yüzde 95 değil, yüzde 53'üdür." İktidarın barikat olduğu ve büyük güven duyduğu TÜİK bile hükümeti yalanlıyorken Cumhurbaşkanının bu ısrarını anlamak mümkün görünmemektedir.

Yukarıda dile getirdiğimiz üzere tüm bu potansiyel riskler bilindiği halde depremin yaşandığı andan itibaren, arama kurtarma ekiplerini koordine edemeyen ve enkaz altında kurtarılmayı bekleyen vatandaşlarımıza ulaşma hususunda eksik kalan hükümet, afetin felakete dönüşmesinin tek sorumlusu olarak karşımızdadır.

Birinci derecedeki sorumlular 21 yıldır devleti yönetip bugüne kadar gerekli tedbirleri almayan, bilim insanlarımıza ve insanımızın feryadına kulak tıkayan Cumhurbaşkanı Erdoğan ve saray hükümetidir.

Sorumlular 21 yıldır devleti yönetip bugüne kadar gerekli tedbirleri almayan iktidar partisinin yöneticileridir.

Sorumlular, Türkiye ile birlikte bütün bir inşaat sektörünü de rant düzenine teslim eden Adalet ve Kalkınma Partisinin bizatihi kendisidir.

Sorumlular birlik, beraberlik ve ortak acı vurgusu yapıp milletimizin acılarını dile getirmesini, yardım feryadında bulunmasını "hakaret dili" olarak nitelendiren Cumhurbaşkanının ta kendisidir.

Saray hükümeti devletimizin kurum ve kuruluşlarını koordine edememiş ve milletimiz enkazın altında yalnız başına bırakılmıştır. Elbette deprem bir doğa olayıdır. Ancak depremi felaket haline getiren, yetkileri nispetinde sorumluluk almayan siyasi iktidardır.

Bu büyük felaketin ortaya çıkarmış olduğu tabloyu görmek adına aşağıdaki bilgileri dikkatle incelemek gerekmektedir.

İl	Nüfus	Milli Gelir (bin TL 2021 cari fiyatlar)	GSY H Oranı (%) 2021	İhracat (bin dolar)	İhraca t Payı (%)	Hane Sayısı	İstihda m (bin kişi)	Sanayi İstihdam ı (bin kişi)
Adana	2.274.106	141.672.580	1,95	3.007.916	1,33	632.875		
Adıyaman	635.169	23.236.012	0,32	100.070	0,04	155.300		
Diyarbakır	1.804.880	62.494.019	0,86	294.851	0,13	394.867		
Gaziantep	2.154.051	148.588.413	2,05	10.523.349	4,64	522.947		
Hatay	1.686.043	101.461.596	1,40	3.564.517	1,57	449.151		
Kilis	147.919	7.006.880	0,10	97.227	0,04	40.020		
Kahramanmaraş	1.177.436	63.004.412	0,87	1.464.301	0,65	311.458		
Malatya	812.580	38.831.203	0,54	455.029	0,20	230.499		
Osmaniye	559.405	30.945.765	0,43	371.652	0,16	156.199		
Şanlıurfa	2.170.110	57.589.407	0,79	257.347	0,11	411.421		
TOPLAM	13.421.699	674.830.287	9,31	20.136.264	8,89	3.304.737		
TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)							957	248
TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır)							854	200
TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)							786	282
ARA TOPLAM							2.597	730
TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli)							554	112
TR62 (Adana, Mersin)							1.230	308
TOPLAM							4.381	1.150

Yukarıdaki tablo bize şunu göstermektedir ki; ülke nüfusumuzun yüzde 16'sı burada yaşamakta ve bu illerde toplam 3 milyon 304 bin 737 hane yer almaktadır. Milli hasılamızın yüzde 9,3'ü, ihracatımızın yüzde 8,9'u, sigortalı çalışanlarımızın yüzde 11,7'si, genel bütçe gelirimizin yüzde 4,7'si bu illerden sağlanmaktadır. Bu göstergeler bölge illerinin büyüklüğünü ve ekonomik aktivite açısından önemini belirgin bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bu göstergeler şunu ifade etmektedir ki depremin yol açtığı kayıplar ve yıkımlar sadece bölge için değil ülkemiz için de çok boyutlu bir süreç ifade etmektedir. Ancak yaşanan deprem felaketinin ardından hükümetin ortaya koyduğu başarısız tablonun yanı sıra henüz resmî kurumlarca felaketin ekonomi üzerindeki etkisine yönelik bir hesaplama yapmadığı ortaya çıkmıştır.

Çeşitli uluslararası kuruluşlar ile STK'ların yaptığı çalışmalar dışında depremin Türkiye ekonomisi üzerinde yarattığı etki tahmin edilememektedir. Oysa 1999 depreminin ardından 3 hafta gibi kısa bir süre geçmesine rağmen Devlet Planlama Teşkilatı "Depremin Ekonomik ve Sosyal Etkileri, Muhtemel Finansman İhtiyacı, Kısa -Orta ve Uzun Vadede Alınabilecek Tedbirler" adlı kapsamlı bir rapor hazırlayarak ekonomi üzerindeki etkisinin 15-19 milyar dolar arasında olacağını tahmin etmiştir. Böylece felaketin ardından yaraların sarılabilmesi için siyasi iradeye yol gösterebilmiştir.

Bugün ise kurumların hafızasının yitirilmiş olması, liyakatsiz yönetim sebepleriyle ortaya ciddi bir rapor konulamamıştır. Bu sebeple görüşülmekte olan Teklif ile oluşturulacak Fona merkezi bütçeden ne kadar ödenek ayrılacağı, bölgenin yeniden inşası için ne kadar kaynak ihtiyacı olduğu bilinmemektedir. Üstelik Teklif sahibi milletvekilleri de bu sorulara cevap vermemektedir. Her zaman olduğu gibi, aceleyle, amacını gerçekleştirme kabiliyetinden yoksun bir teklif sunulmuştur.

Teklifin gerekçesinde de belirtildiği üzere Fon, yurt dışından gelmesi muhtemel yardımları kolaylaştırmak amacıyla kurulmak istenmektedir. Bu, AK Parti Hükümetinin yurt içinde olduğu gibi yurt dışında da güvenini yitirdiğinin göstergesidir.

Türkiye ekonomisi 2000 öncesi dönemde bütçe dışı fon uygulamalarından oldukça fazla zarar görmüştür. 1941- 1979 yılları arasında 42 adet fon, 1980- 1983 yılları arasında 26 adet fon, 1984-1989 yılları arasında 41 adet fon kurulmuştur. 1986 yılında fon gelirlerinin konsolide bütçe gelirleri içindeki payı %45 ile zaten yüksek iken bu oran 1988 yılında %56'ya ulaşmıştır. Aynı dönemde vergi gelirlerinin payı ise çok düşük seyretmiştir. Sadece bu veriler dahi bütçe dışı fon uygulamalarının vergi sisteminde yarattığı tahribatı ortaya koymaktadır.

Bu uygulamalar 90'lı yıllarda da devam etmiş olup Türkiye ekonomisini 2001 krizine götüren yolun taşlarını döşemiştir. 2001 krizinden sonra bütçe kapsamının genişletilmesi politikası ile 69 fon kapatılmıştır. Ancak bu şekilde bütçe disiplini sağlanabilmiştir. Bütçe dışında oluşturulan fonlar bütçe disiplini ve kuralları dışında harcama yapma yetkisi ortaya çıkarmaktadır. Daha önce tecrübe etmiş olduğumuz fon uygulamalarında görüldüğü üzere; bu tür fon uygulamaları ile amaçlananın belirli bir hesapta toplanan paraya bütçe ilke ve hükümleri dışında işlerlik kazandırmak olduğu bilinmektedir.

Afet bölgesinin yeniden imarı amacıyla bir fon kurulması faydalı olmakla birlikte müstakil bir şekilde bütçenin dışında bir yapı olarak oluşturulması doğru değildir. Uluslararası kuruluşların çeşitli şartlar altında yardım yapacak olması, Fonun bu şekilde kurulmasını gerektirmemektedir. Bütçede oluşturulacak bir fasıl içinde Fon oluşturulabilir, elde edilen gelirlerin sadece afet bölgesinin yeniden imarına yönelik kullanılması bütçenin (E) cetvelinde düzenlenerek sağlanabilir.

Ayrıca oluşturulan yeni fasılın altına yurt dışından gelecek yardımların dahil edilebilmesini sağlayacak bir finansman kodu oluşturulabilir. Böylelikle hem bütçe disiplini bozan bütçe dışı fon uygulamasına başvurulmamış olur hem de Sayıştay denetimi daha kuvvetli şekilde uygulanabilir. Uluslararası kuruluşlar için ayrıca bağımsız denetim sürecinin yürütülmesi de sağlanabilir. Sunulan teklif ile hem bütçe disiplini üzerinde olumsuz etki yaratılmakta hem de harcamaların denetimi zayıf tutulmaktadır.

Bütçe uygulamalarında adem-i tahsis ilkesi esastır. Bu temel ilkenin bir istinası olarak ilgili fasıla yazılacak olan ödeneğin sadece bu amaçla kullanılabilmesi hüküm altına alınarak 4481 sayılı yasada deprem vergisi olarak bilinen iletişim vergisinin de bu fasıl ile ilişkilendirilmesi sağlanmalıdır.

Komisyon görüşmeleri sırasında deprem bölgesinde yaşama tutunmaya çalışan vatandaşlarımızın bizlere ilettiği sorunları çözmek adına bazı tekliflerimiz gündeme getirilmiş ve destek istenmiştir. Bunlardan ilki vatandaşlarımız için barınma sorununun en önemli toplumsal sorunlardan biri olduğu ve yaşadığımız deprem felaketinin ardından daha da büyüyen ve acil çözüm bekleyen bir hale geldiğinde hareketle yabancılara taşınmaz satışının ülke genelinde durdurulması önerisi olmuştur. Bu noktada teklifimiz ile yabancılara taşınmaz satışı ve özellikle bu yolla vatandaşlık kazanılmasının önünün açılması nedeniyle sorunun büyük boyutlara ulaştığı dikkate alınarak daha da büyümesinin önlenmesi amaçlanmaktadır.

Yine aynı önergeye eklenen geçici madde ile deprem felaketini yaşayan ve afet bölgesinde yaşayan vatandaşlarımızın mağduriyetini fırsata çevirmek isteyen kötü niyetli kişilerin engellenmesi ve depremde vatandaşlarımızın, konut, tarım arazisi gibi taşınmaz malvarlığının korunması amaçlanmıştır. Önerge teklifimiz AK Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Bir diğer önergemizde ise Kahramanmaraş ve Hatay merkezli yaşanan deprem felaketinde eczanelerin de büyük ölçüde yıkılmasına, hasar görmesine ve çok sayıda eczacımızın vefatına neden olmuştur. Afet bölgesinde yaşanan kayıplar büyük boyutlara ulaşmış durumdadır. Bölgede ilaç sıkıntısı had safhadadır. Eczanelerin bir an önce faaliyete geçirilmesi ve sürekliliği önem arz etmektedir.

Bu nedenle afet bölgesi kapsamında vefat eden eczacılara yönelik istisna öngörülerek; deprem nedeniyle vefat eden eczacılardan geride eş ve çocuklarının bulunmaması halinde, eczanenin, mirasçıları arasında ana baba ve kardeşler olması durumunda bu kapsamdaki mirasçılar tarafından bir mesul müdür vasıtası ile vefat tarihinden itibaren (5) sene süreyle işletilebileceği yönünde bir düzenleme ihtiyaca cevap verecektir. Bu amaçla teklif edilen önergemiz de AK Parti ve MHP oylarıyla reddedilmiştir.

Sonuç olarak; afet bölgesinin yeniden imarı için özel bir fon oluşması ve elde edilen gelirlerin sadece amaca uygun olarak kullanılmasını desteklemekteyiz. Ancak, Fon'un bütçenin içerisinde özel şartlarla oluşturulmasını, böylece denetiminin daha kuvvetli olmasını ve bütçe disiplininden uzaklaşmamasını gerektiğini savunuyoruz. Bu nedenle (2/4987) esas numaralı Afet Yeniden İmar Fonunun Kurulması ile Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine karşı oy kullanıyoruz.

Durmuş Yılmaz

Ankara

Muhammet Naci Cinisli

Erzurum

**AFET YENİDEN İMAR FONUNUN
KURULMASI İLE KAMU FİNANSMANI VE
BORÇ YÖNETİMİNİN DÜZENLENMESİ
HAKKINDA KANUNDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASINA DAİR KANUN TEKLİFİ**

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı, doğal afetler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlarda; imar, altyapı ve üstyapı çalışmaları için gerekli kaynağın sağlanması, yönetilmesi ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına aktarılması amacıyla Afet Yeniden İmar Fonu (Fon) kurmak, Fonun yönetimi ve faaliyetlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Fonun kuruluşu

MADDE 2- (1) Bu Kanunun amacının gerçekleştirilmesi için Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı tüzel kişiliği haiz Afet Yeniden İmar Fonu kurulmuştur.

Fonun yönetimi ve işleyişi

MADDE 3- (1) Fonun Yönetim Kurulu, Hazine ve Maliye Bakanı başkanlığında; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Tarım ve Orman Bakanı, İçişleri Bakanı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanı ile Strateji ve Bütçe Başkanından oluşur.

(2) Fon, Yönetim Kurulunun kararları çerçevesinde yönetilir. Yönetim Kurulu, fondan kaynak aktarımı yapılacak projeleri, aktarılacak kaynak tutarını ve harcama programlarını belirler.

(3) Fonun kaynakları 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 12 nci maddesi çerçevesinde belirlenen esaslara göre değerlendirilir.

(4) Fonun sekreteryaya hizmetleri Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yerine getirilir.

**AFET YENİDEN İMAR FONUNUN
KURULMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ**

Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Kanunun amacı, doğal afetler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlarda; imar, altyapı ve üstyapı çalışmaları için gerekli kaynağın sağlanması, yönetilmesi ve ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına aktarılması amacıyla Afet Yeniden İmar Fonu (Fon) kurmak, Fonun yönetimi ve faaliyetlerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Fonun kuruluşu

MADDE 2- (1) Bu Kanunun amacının gerçekleştirilmesi için Hazine ve Maliye Bakanlığına bağlı, tüzel kişiliği haiz Afet Yeniden İmar Fonu kurulmuştur.

Fonun yönetimi ve işleyişi

MADDE 3- (1) Fonun Yönetim Kurulu; Hazine ve Maliye Bakanı başkanlığında, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, Tarım ve Orman Bakanı, İçişleri Bakanı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanı ile Strateji ve Bütçe Başkanından oluşur.

(2) Fon, Yönetim Kurulunun kararları çerçevesinde yönetilir. Yönetim Kurulu, fondan kaynak aktarımı yapılacak projeleri, aktarılacak kaynak tutarını ve harcama programlarını belirler.

(3) Fonun kaynakları 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanunun 12 nci maddesi çerçevesinde belirlenen esaslara göre değerlendirilir.

(4) Fonun sekreteryaya hizmetleri Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından yerine getirilir.

(Giresun Milletvekili Cemal Öztürk
ve 106 Milletvekilinin Teklifi)

(5) Fonun yapısı ve işleyişine ilişkin usul ve esaslar Fon tarafından çıkarılacak yönetmelik ile belirlenir.

Fonun kaynakları ve finansmanı

MADDE 4- (1) Fonun kaynakları;

- a) Yurtiçi ve yurtdışı kaynaklı her nevi nakdî bağış, yardım, hibe ve krediler,
b) Bütçeye bu amaçla konulacak ödenek,
c) Fon tarafından kurum ve kuruluşların mevzuatındaki her türlü kısıtlamalardan muaf tutularak yurtiçi ve yurtdışı sermaye ve para piyasalarından sağlanan finansman ve kaynaklardan,
ç) Diğer gelirlerden,

Fondan yapılacak kaynak aktarımları

MADDE 5- (1) Kanunun amacına uygun olarak Yönetim Kurulu tarafından karar verilen projeler için, harcama programı kapsamında ve gerçekleştirmelere bağlı olarak ödenmek üzere Fondan, Yönetim Kurulu onayı ile ilgili kurum ve kuruluşlara kaynak aktarılır. Bu şekilde aktarılan tutarlar bir yandan genel bütçe kapsamındaki idareler için genel bütçeye, diğer idareler için ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının bütçesine gelir kaydedilir. İlgili mevzuatı gereğince yatırım programıyla ilişkilendirilmesi gereken giderler için yatırım programı ilişkisi kurulduktan sonra, kaydedilen tutarlar karşılığını ilgili idare bütçelerinde açılacak tertiplere ödenek kaydetmeye ve bu suretle ödenek kaydedilen tutarlardan yılı içinde harcanmayan kısımları ertesi yıla devretmeye ilgili idareler yetkilidir.

(2) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığıınca belirlenir.

Denetim ve raporlama

MADDE 6- (1) Fon bağımsız denetim standartlarına uygun olarak denetlenir.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği
Metin)

(5) Fonun yapısı ve işleyişine ilişkin usul ve esaslar Fon tarafından çıkarılacak yönetmelik ile belirlenir.

Fonun kaynakları ve finansmanı

MADDE 4- (1) Fonun kaynakları;

- a) Yurt içi ve yurt dışı kaynaklı her nevi nakdî bağış, yardım, hibe ve kredilerden,
b) Bütçeye bu amaçla konulacak ödenekten,
c) Fon tarafından kurum ve kuruluşların mevzuatındaki her türlü kısıtlamalardan muaf tutularak yurt içi ve yurt dışı sermaye ve para piyasalarından sağlanan finansman ve kaynaklardan,
ç) Diğer gelirlerden,

Fondan yapılacak kaynak aktarımları

MADDE 5- (1) Kanunun amacına uygun olarak Yönetim Kurulu tarafından karar verilen projeler için, harcama programı kapsamında ve gerçekleştirmelere bağlı olarak ödenmek üzere Fondan, Yönetim Kurulu onayı ile ilgili kurum ve kuruluşlara kaynak aktarılır. Bu şekilde aktarılan tutarlar genel bütçe kapsamındaki idareler için genel bütçeye, diğer idareler için ilgili kamu kurum ve kuruluşlarının bütçesine gelir kaydedilir. İlgili mevzuatı gereğince yatırım programıyla ilişkilendirilmesi gereken giderler için yatırım programı ilişkisi kurulduktan sonra, kaydedilen tutarlar karşılığını ilgili idare bütçelerinde açılacak tertiplere ödenek kaydetmeye ve bu suretle ödenek kaydedilen tutarlardan yılı içinde harcanmayan kısımları ertesi yıla devretmeye ilgili idareler yetkilidir.

(2) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Cumhurbaşkanlığıınca belirlenir.

Denetim ve raporlama

MADDE 6- (1) Fon bağımsız denetim standartlarına uygun olarak denetlenir.

(Giresun Milletvekili Cemal Öztürk
ve 106 Milletvekilinin Teklifi)

(2) Fon kaynakları ve aktarımlarına ilişkin mali veriler en geç üçer aylık dönemler itibarıyla kamuoyuyla paylaşılır. Bu çerçevede, kaynak aktarılan idareler gerekli her türlü bilgi ve belgeyi sağlamakla yükümlüdür.

Muafiyet ve istisnalar

MADDE 7- (1) Fon, kurumlar vergisinden muaftır. Fonun bu Kanunda sayılan görevleriyle ilgili faaliyetlerinden elde ettiği gelirleri dolayısıyla iktisadi işletme oluşmuş sayılmaz. Bu muafiyet, Fonun kazanç ve iratları üzerinden 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yapılacak vergi kesintilerini de kapsar.

(2) Fonun faaliyetleri dolayısıyla yapılan işlemler ve düzenlenen kağıtlar damga vergisi ve harçlardan, kendisine yapılan bağış ve yardımlar veraset ve intikal vergisinden, Fonun faaliyetleri ile ilgili işlemler banka ve sigorta muameleleri vergisinden, kaynak kullanımını destekleme fonuna yapılacak kesintilerden müstesnadır.

(3) Fona yapılan nakdî bağış ve yardımların tamamı, 193 sayılı Kanun ile 5520 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde gelir veya kurumlar vergisi matrahının tespitinde, gelir veya kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilmek şartıyla beyan edilen gelirden veya kurum kazancından indirilebilir.

MADDE 8- 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Doğal afetler nedeniyle sağlanacak dış finansman

EK MADDE 7 - (1) Doğal afetler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlarda imar, altyapı ve üstyapı çalışmaları için Türkiye Cumhuriyeti adına sağlanan dış finansmanı, Afet Yeniden İmar Fonuna karşılıksız tahsis etmeye Bakan yetkilidir.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği
Metin)

(2) Fon kaynakları ve aktarımlarına ilişkin mali veriler en geç üçer aylık dönemler itibarıyla kamuoyuyla paylaşılır. Bu çerçevede, kaynak aktarılan idareler gerekli her türlü bilgi ve belgeyi sağlamakla yükümlüdür.

Muafiyet ve istisnalar

MADDE 7- (1) Fon, kurumlar vergisinden muaftır. Fonun bu Kanunda sayılan görevleriyle ilgili faaliyetlerinden elde ettiği gelirleri dolayısıyla iktisadi işletme oluşmuş sayılmaz. Bu muafiyet, Fonun kazanç ve iratları üzerinden 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile 13/6/2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu uyarınca yapılacak vergi kesintilerini de kapsar.

(2) Fonun faaliyetleri dolayısıyla yapılan işlemler ve düzenlenen kağıtlar damga vergisi ve harçlardan, Fona yapılan bağış ve yardımlar veraset ve intikal vergisinden, Fonun faaliyetleri ile ilgili işlemler banka ve sigorta muameleleri vergisinden ve Kaynak Kullanımını Destekleme Fonuna yapılacak kesintilerden müstesnadır.

(3) Fona yapılan nakdî bağış ve yardımların tamamı, 193 sayılı Kanun ile 5520 sayılı Kanun hükümleri çerçevesinde gelir veya kurumlar vergisi matrahının tespitinde, gelir veya kurumlar vergisi beyannamesi üzerinde ayrıca gösterilmek şartıyla beyan edilen gelirden veya kurum kazancından indirilebilir.

MADDE 8- 28/3/2002 tarihli ve 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“Doğal afetler nedeniyle sağlanacak dış finansman

EK MADDE 7 - Doğal afetler nedeniyle genel hayata etkili afet bölgesi ilan edilen alanlarda imar, altyapı ve üstyapı çalışmaları için Türkiye Cumhuriyeti adına sağlanan dış finansmanı, Afet Yeniden İmar Fonuna karşılıksız tahsis etmeye Bakan yetkilidir.

(Giresun Milletvekili Cemal Öztürk
ve 106 Milletvekilinin Teklifi)

(2) Herhangi bir dış finansman kaynağının birinci fıkrada yer alan amaç doğrultusunda genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri dışında kalan bu Kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşlara münhasıran kullanılabileceği dış finansmanı ilgili kurum ve kuruluşlara karşılıksız tahsis etmeye Bakan yetkilidir.”

Yürürlük

MADDE 9- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 10- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

(Plan ve Bütçe Komisyonunun Kabul Ettiği
Metin)

Herhangi bir dış finansman kaynağının birinci fıkrada yer alan amaç doğrultusunda genel bütçe kapsamındaki kamu idareleri dışında kalan bu Kanun kapsamındaki kurum ve kuruluşlara münhasıran kullanılabileceği dış finansmanı ilgili kurum ve kuruluşlara karşılıksız tahsis etmeye Bakan yetkilidir.

Bu madde kapsamında tahsis edilen tutarlar karşılığı Bakanlık bütçesine ödenek eklemeye Bakan yetkilidir.”

Yürürlük

MADDE 9- (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 10- (1) Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

